

Załącznik
do uchwały Nr XXV/275/12
Rady Miejskiej w Kamieńsku
z dnia 26 września 2012 r.

*Program usuwania azbestu
i odpadów zawierających azbest
z terenu Gminy Kamieńsk*

Marzec 2012

Spis treści

1.	Wstęp.	3
2.	Cele i zadania „Programu usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Kamieńsk”.....	5
3.	Charakterystyka azbestu.....	6
3.1.	Informacje ogólne. Występowanie.	6
3.2.	Rodzaje azbestu.	7
3.3.	Właściwości azbestu.	10
3.4.	Klasyfikacja wyrobów zawierających azbest.....	11
4.	Wpływ azbestu na organizm ludzki.	18
5.	Przepisy prawne regulujące postępowanie z materiałami i odpadami zawierającymi azbest.	19
6.	„Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” – koncepcja zarządzania i realizacja na poziomie samorządowym.	30
7.	Lokalizacja i uczestnicy Programu.	32
7.1.	Charakterystyka Gminy Kamieńsk.	32
7.2.	Cel Programu	36
7.3.	Uczestnicy programu.	39
8.	Inwentaryzacja wyrobów azbestowych na terenie Gminy Kamieńsk.....	40
8.1.	Metodologia przeprowadzenia inwentaryzacji.	41
8.2.	Ilość wyrobów zawierających azbest na terenie miasta i gminy Kamieńsk.	43
8.2.1.	Płyty azbestowo-cementowe stanowiące pokrycia dachów.	43
8.2.2.	Ilość i rozmieszczenie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy.	44
9.	Finansowanie usuwania wyrobów azbestowych.....	51
10.	Szacowane potrzeby finansowe oraz koszty usuwania azbestu.	60
11.	Harmonogram działań na lata 2012 – 2032.	68
12.	Wytyczne dotyczące przepisów BHP w zakresie bezpiecznego usuwania wyrobów azbestowych.	73
13.	Procedury postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest.	77

13.1. Procedura I	78
13.2. Procedura II	81
13.3. Procedura III.....	84
13.4. Procedura IV	89
14. Podsumowanie	92
15. Załączniki.....	93
16. Bibliografia	108

1. Wstępn.

Azbest to nazwa handlowa minerałów włókniatych występnujących naturalnie w przyrodzie. Pod względem chemicznym są to uwodnione krzemiany krzemianów, metali: magnezu, żelaza, sodu, wapnia. Azbest, podobnie jak PCB, w myśl ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska został uznany za substancję stwarzającą szczególne zagrożenie dla środowiska, której wykorzystywanie, przemieszczanie, eliminowanie dozwolone jest przy zachowaniu szczególnych środków ostrożności. Na mocy polskiego prawa azbest może być wykorzystywany nie dłużej niż do 31 grudnia 2032r.

Azbest znany jest ludzkości od ponad 4000 lat. Pierwsze dane o wykorzystaniu azbestu pochodzą z wykopalisk z terenu Finlandii. Obecnie używana nazwa azbestu pochodzi od greckiego asbestion , czyli „niugaszony” Ze względu na swe właściwości takie jak: odporność na wysokie temperatury (ogniotrwałość), termoizolacyjność, dźwiękochłonność, odporność na działanie chemikaliów, kwasów, zasad, wody morskiej znalazł zastosowanie w ok. tysiącu technologii przemysłowych i stosowany był w produkcji ponad 3000 wyrobów przemysłowych. Ponad 80% azbestu zużywane było do produkcji wyrobów azbestowo-cementowych. Największa ilość azbestu została wykorzystana w budownictwie, głównie do produkcji wyrobów stanowiących pokrycia dachowe, jako płyty faliste, płytki karo, elewacje budynków jako osłony elewacyjne, płyty elewacyjne, rury ciśnieniowe i bezciśnieniowe: rury wodociągowe, kanalizacyjne i kanały zsykowe do odpadów komunalnych. Ponadto wykonywano z niego wyroby izolacyjne, cierne, uszczelniające, hydroizolacyjne i inne.

Azbest jest minerałem praktycznie niezniszczalnym. Dla zdrowia ludzi staje się groźny zdrowia, gdy jego elementarne włókna znajdują się we wdychanym powietrzu. Na początku lat 80-tych XX wieku został on uznany za jeden z najbardziej rozpowszechnionych czynników rakotwórczych w środowisku. Stany Zjednoczone, Kanada i Japonia oraz niektóre z państw Unii Europejskiej już w tym czasie zakazały stosowania azbestu lub ograniczyły obrót materiałami zawierającymi azbest na swoim terenie.

Azbest zabezpieczony w sposób, który uniemożliwia uwalnianie się do powietrza włókien nie stanowi zagrożenia dla zdrowia ludzi.

W celu zlikwidowania zagrożenia jakie stanowi azbest i wyroby je zawierające został opracowany i 14 maja 2001r. przyjęty przez Radę Ministrów „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terytorium Polski”. Program został opracowany w latach 2000-2001 w oparciu o obowiązujące przepisy prawne, a jego realizacja została wyznaczona na lata 2003-2032. Ze względu na fakt, iż większość wyrobów azbestowych na terenie kraju występuje w postaci płyt azbestowo-cementowych, które prawidłowo zamontowane i konserwowane mogą być użytkowane przez okres 30 lat ostatecznym terminem usunięcia tych wyrobów jest rok 2032.

Aby przyspieszyć tempo usuwania wyrobów azbestowych, oraz zminimalizować negatywne oddziaływanie azbestu na zdrowie ludzi i środowisko naturalne w dniu 14 lipca 2009 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pn. „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”. W dniu 15 marca 2010 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę zmieniającą uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą "Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032".

Przyjęty Program utrzymuje cele określone w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” a mianowicie:

- 1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- 2) minimalizację negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;
- 3) likwidację szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Jednocześnie określa jednak również nowe zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu w okresie 24 lat, wynikające ze zmian gospodarczych i społecznych, jakie nastąpiły m.in. w związku ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

Realizuje wnioski zawarte w „Raportcie z realizacji w latach 2003-2007 Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” poprzez wprowadzenie priorytetowych zadań legislacyjnych, uruchomienie wsparcia

finansowego dla działań prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz usprawnienie systemu monitoringu realizacji Programu.

Obowiązek opracowania „Programu usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Kamięńsk” wynika bezpośrednio z zapisów zamieszczonych w/w Programach, a podstawą w jego opracowaniu jest inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest przeprowadzona przez Urząd Miejski Gminy w Kamięńsku.

2. Cele i zadania „Programu usuwania azbestu oraz odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Kamięńsk”.

Celem programu jest stworzenie sprawnie funkcjonującego systemu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy, zgodnego z obowiązującymi przepisami prawa w zakresie ochrony zdrowia ludzi i środowiska naturalnego.

Proponowana realizacja działań jest zgodna z założeniami określonymi w „Programie Oczyszczania Kraju z azbestu na lata 2009-2032” i ma na celu:

- ✓ spowodowanie oczyszczenia terenu gminy z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- ✓ wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców spowodowanych azbestem oraz ustalenie koniecznych do tego uwarunkowań,
- ✓ spowodowanie sukcesywnej likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko i doprowadzenie, w określonym horyzoncie czasowym, do spełnienia wymogów ochrony środowiska,
- ✓ stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest stosowanych w Unii Europejskiej.
- ✓ udzielenie pomocy mieszkańcom Gminy Kamięńsk w realizacji usuwania pokryć cementowo-azbestowych.

Zadaniem programu jest określenie warunków sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest. W programie zawarte zostały:

- ilości wyrobów oraz ich rozmieszczenie terytorialne w gminie,
- szacunki jednostkowych kosztów usuwania dachowych pokryć azbestowych i płyt azbestowo cementowych,
- propozycje odnośnie udzielania przez samorząd pomocy mieszkańcom w realizacji programu.

Cele zostały również określone w Planie Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego 2011, a są to:

Cel:

- ✓ sukcesywne usuwanie azbestu ze środowiska do roku 2032.

Działania:

- ✓ przygotowanie wojewódzkiego, powiatowych i gminnych programów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- ✓ przeprowadzenie szerokiej kampanii informacyjnej o odpadach zawierających azbest i sposobach postępowania z nimi w celu ograniczenia ich szkodliwego oddziaływania na środowisko.

3. Charakterystyka azbestu.

3.1. Informacje ogólne. Występowanie.

Azbest to grupa wielu minerałów krzemianowych. Azbesty, niezależnie od różnic chemicznych i wynikających z budowy krystalicznej są minerałami naturalnie występującymi w przyrodzie. Ich występowanie jest dość powszechne, ale tylko w niewielu miejscach kuli ziemskiej azbest był (i niekiedy jeszcze jest) eksploatowany na skalę przemysłową. Główne złoża występują na terenie Kanady, Stanów Zjednoczonych, RPA, Zimbabwe, Mongolii, a także na Cyprze i Uralu. W Europie azbest wydobywano co najmniej od wczesnego średniowiecza na terenach współczesnej Francji, Portugalii, Czech, Finlandii, Szwajcarii. Obecnie kopalnie te są nieczynne.

Pod względem mineralogicznym rozróżnia się dwie grupy azbestów: grupę serpentynów (chryzotyli) i grupę azbestów amfibolowych. Do grupy serpentynów należy tylko jedna

odmiana azbestu, azbest chryzotylowy, wydobywany i stosowany w największych ilościach. W grupie azbestów amfibolowych praktyczne znaczenie mają dwie odmiany: azbest amozytowy i krokidolitowy. W niewielkich ilościach stosowany był antofilit - do produkcji filtrów - z uwagi na wyjątkowo dużą odporność chemiczną.

3.2. Rodzaje azbestu.

Do azbestów zalicza się:

Azbesty właściwe:

❖ azbesty serpentynowe

chryzotyl : $Mg_6(OH)_8Si_4O_{10}$

azbest chryzotylowy

serpentyt z azbestem

❖ **Azbesty amfibolowe:**

- Aktynolitowe,

aktynolit

- Antofyllitowe : $(\text{Mg,Fe})_7 (\text{OH}) (\text{Si}_4 \text{O}_{11})_2$
- Amozytowe
- Krokidolitowe – odmiana riebeckitu,

Krokidolit

- Magnesioriebeckitowe : $\text{Na}_2(\text{Mg,Fe})_3\text{Fe}^{3+} \text{Si}_8\text{O}_{22}(\text{OH})_2$

Amozyt azbest o zabarwieniu brązowym, jest krzemianem żelazowo-magnezowym. Nazwa pochodzi od inicjałów przedsiębiorstwa zajmującego się od 1916 roku eksploatacją tego typu

azbestu w Republice Południowej Afryki (Asbestos Mines of South Africa). Identyczny pod względem mineralogicznym azbest odkryto w Indiach, gdzie produkuje się go pod nazwą „mysorit”. Amozyt ma dobrą odporność na kwasy, alkalia i wodę morską. **Krokidolit** zwany azbestem niebieskim jest krzemianem sodowo-żelazowym. Kolor niebieski pochodzi od tlenku żelazowego. Krokidolit posiada dużą sprężystość, wytrzymałość na rozrywanie, odporność na działanie kwasów, alkali i wody morskiej. Krokidolit – azbest niebieski, najczęściej spośród amfiboli stosowany w przemyśle, ze względu na kształt włókien i skład chemiczny jest azbestem najbardziej agresywnym biologicznie. **Antofilit** jest krzemianem magnezowym zawierającym żelazo. Ma małą wytrzymałość mechaniczną, bardzo dużą odporność na temperaturę, a także na chemikalia. Włókna azbestowe o średnicy poniżej 3 μm i długości powyżej 5 μm , tzw. włókna respirabilne są włóknami chorobotwórczymi. (<http://www.imp.lodz.pl>)

Inne minerały krzemianowe zaliczane do azbestów.

Należą tu min.:

- Diopsyd : $\text{CaMg}(\text{Si}_2\text{O}_6)$
- Sillimanit: $\text{Al}_2 \text{SiO}_5$
- Egiryn: $\text{NaFe}(\text{Si}_2\text{O}_6)$
- Astrofyllit:
- $(\text{K,Na})_3(\text{Fe,Mn})_7(\text{Ti,Zr})_2(\text{O,OH})_7 \text{Si}_8\text{O}_{24}$
- Lamprofyllit

Minerały azbestopodobne.

Należą tu:

- Sepiolit : $\text{Mg}_4 \text{Si}_6 \text{O}_{15} (\text{OH})_2 \times 6 \text{H}_2\text{O}$
- Talk włóknisty : $\text{Mg}_3 (\text{OH})_2 \text{Si}_4 \text{O}_{10}$
- Wollastonit : $\text{Ca}_3 \text{Si}_3 \text{O}_9$
- Serpentyt włóknisty
- Antygoryt włóknisty : $(\text{Mg,Fe})_3 \text{Si}_2 \text{O}_5 (\text{OH})_4$

oraz

- Zeolity włókniste (np. natrolit: $\text{Na}_2 \text{Al}_2 \text{SiO}_3 \text{O}_{10} \times 2\text{H}_2\text{O}$)
- Attapulgit.

Inne minerały o oddziaływaniu podobnym do azbestu.

W ostatnich latach do szkodliwych, biologicznie czynnych minerałów oddziaływujących na żywe tkanki (powodujących włóknienie płuc oraz rakotwórczych), **zaliczono dodatkowo:**

Goethyt : FeO(OH)

Lepidokrokit : FeO(OH)

Boehmit : $\text{gamma} - \text{Al}_2\text{O}_3$

Brucyt : Mg(OH)_2

Kaolinit : $\text{Al}_4 \text{Si}_4 \text{O}_{10} (\text{OH})_8$

Haloizyt : $\text{Al}_4 \text{Si}_4 \text{O}_{10} (\text{OH})_8 \times 10 \text{H}_2\text{O}$

Pałygorskit : $(\text{Mg,Al})_2 \text{Si}_4 \text{O}_{10} (\text{OH}) \times 4 \text{H}_2\text{O}$

erionit

i kilka innych.

Techniczną klasyfikację azbestów oparto na długościach i średnicach wiązek włókien. W różnych klasyfikacjach średnice agregatów uznawanych za wiązki zmieniają się znacznie; zazwyczaj są one rzędu milimetrów. Długość wiązek wynosi od dziesiątych części milimetra do 100 mm. Azbesty poddawane obróbce mogą rozpadać się na mniejsze cząstki (tzw. fibryle). Stwierdzono, że wymiary pojedynczych włókien po rozdrobieniu mogą się zmieniać w bardzo szerokim zakresie: od nanometrów (nm) i mikrometrów (μm) do milimetrów (mm).

3.3. Właściwości azbestu.

Azbest charakteryzuje się następującymi właściwościami:

- odpornością na wysokie temperatury (ogniotrwałość),

- termoizolacyjnością,
- dźwiękochłonnością,
- odpornością na działanie chemikaliów, kwasów, zasad, wody morskiej,
- elastycznością (możliwość przedzenia, tkania),
- odpornością na rozciąganie i ściskanie.

3.4. Klasyfikacja wyrobów zawierających azbest.

Azbest znalazł zastosowanie w ok. 1000 technologii przemysłowych. Ponad 80% azbestu zużywane było do produkcji wyrobów azbestowo-cementowych. Ponadto wykonywano z niego wyroby: izolacyjne, cierne, uszczelniające, hydroizolacyjne i inne.

Największe zastosowanie przemysłowe miał azbest serpentynowy (chryzotylowy). Używany był do wyrobu tkanin ogniotrwałych, okładzin ciernych, szczęk hamulcowych, farb ogniotrwałych, materiałów izolacyjnych oraz niepalnych materiałów budowlanych.

Azbest amfibolowy używany był głównie w przemyśle chemicznym.

Wyroby zawierające azbest klasyfikowane są w dwóch klasach, biorąc pod uwagę kryterium zawartości azbestu, stosowane spoiwo oraz gęstość objętościową wyrobu:

- **Klasa I - „wyroby miękkie”** - których gęstość objętościowa jest mniejsza niż 1000kg/m³, to słabo związane produkty azbestowe o wysokim, ponad 20% udziale azbestu w produkcie oraz niskiej zawartości substancji wiążącej (udział azbestu nawet do 60%), do których zaliczamy między innymi: tynki, maty, płyty azbestowe, materiały izolujące, papy.
- **Klasa II - „wyroby twarde”** - których gęstość objętościowa jest większa niż 1000kg/m³, zawierające wysoki udział substancji wiążącej, zaś niski (poniżej 20%) udział azbestu, do których należą płyty cementowo-azbestowe faliste i płaskie, rury wodociągowe azbestowo-cementowe, elementy kanalizacji. Spójność włókien azbestowych w tych wyrobach jest tak wysoka, że praktycznie nie uwalniają się one do środowiska (wyjątkiem jest obróbka np. cięcie lub proces niszczenia mechanicznego wyrobu).

Szacuje się (w skali kraju), że ok. 96% ogólnej ilości wyrobów zawierających azbest stanowią płyty azbestowo-cementowe (faliste i płaskie).

Produkcja płyt azbestowo-cementowych w Polsce rozpoczęła się w 1907 roku w Krakowie, następnie w Lublinie (ok.1910r.) i w Ogrodzieńcu k/Zawiercia (ok. 1920r.). Jednak stosowanie azbestu na szeroką skalę na terenie Polski w budownictwie nastąpiło w latach 60-tych, po uruchomieniu następnych 4 dużych zakładów wyrobów azbestowo-cementowych. Głównym surowcem stosowanym do produkcji był azbest chryzotylowy, ale do połowy lat osiemdziesiątych do produkcji rur ciśnieniowych stosowany był także krokidolit oraz niewielkie ilości amozytu.

Tabela 1. Zastosowanie wyrobów azbestowych na terenie Polski.

Lata stosowania	Rodzaj elementów budowlanych	Rejony stosowania	Przeznaczenie
1960-1985	Ściany elewacyjne; stropodachy ocieplone – z płyt warstwowych	rejony Polski centralnej	tani materiał budowlany – ścienny i do przekryć dla budownictwa przemysłowego (hale, pływalnie), rzadziej budownictwa ogólnego użyteczności publicznej; stosowane też w budownictwie sakralnym
1960-1985	Ściany elewacyjne; stropodachy ocieplone – z płyt warstwowych	rejon Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	szybkie i tanie budownictwo monolityczne (z fabryk domów); stosowane w budownictwie przemysłowym, w budownictwie sakralnym oraz mieszkaniowym
do 1964	Szkieletowe ściany osłonowe z okładziną z płyt a-c – z płyt prasowanych o grub. min. 6 mm (w bud. przemysł. min. 8 mm)	cała Polska, szczególnie dużo na Śląsku	w budynkach przemysłowych na elewacje
1963-1974	Ściany osłonowe, lekkie przekrycia ocieplone – z płyt warstwowych	cała Polska	stosowane na dużą skalę na przekrycia prefabrykowane lub częściowo prefabrykowane z płyt warstwowych i żebrowo-warstwowych, kryte papą lub blachami falduowymi
do 1974	Ściany osłonowe, przekrycia nieocieplone – z płyt warstwowych lub płyt wysokofalowych	cała Polska	początkowo stosowane w budownictwie przemysłowym (do przekryć hal), a później przede wszystkim w budownictwie rolniczym
1970-1980	Tynki i natryski	cała Polska	w celach ogniochronnych w obiektach wymagających szczególnej ochrony przeciwpożarowej; konstrukcje stalowe i drewniane w budownictwie przemysłowym
1967-1974	Ściany z płyt PW3/A i PŻW 3AS	cała Polska	budowle przemysłowe, gospodarcze (ściany, stropy)

*BEZPIECZEŃSTWO PRACY 4/2004 Gdzie występuje potrzeba zabezpieczenia lub usuwania azbestu w Polsce?

Z dostępnych danych, pochodzących od producentów oraz z roczników statystycznych wynika, że zużycie płyt azbestowo-cementowych w budownictwie zwartym, przede wszystkim w miastach, w relacji do zużycia w budownictwie rozproszonym (głównie na wsi i w małych miastach) ma się jak 1:3. W oparciu o obliczoną proporcję oraz ilość wyrobów zabudowanych na terenie kraju można szacować, że:

- w miastach zabudowanych jest około 350 000 tys. m² płyt azbestowo-cementowych,
- na wsiach zabudowanych jest około 1 000 000 tys. m² płyt azbestowo-cementowych.

Oprócz płyt azbestowo-cementowych w budownictwie, stosowano, zwłaszcza w mniejszych miastach i na wsiach, rury azbestowo-cementowe do wykonywania instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych oraz jako przewody kominowe, zsypy w budynkach wielokondygnacyjnych, a także kształtki kanałów wentylacyjnych. Tu jednak często, zwłaszcza w budynkach wielokondygnacyjnych, stosowano kształtki o przekroju prostokątnym. W Polsce, podobnie jak w całej Europie na pokrycia dachowe stosowano głównie płyty faliste. W mniejszej ilości, szczególnie w południowej Polsce stosowano tzw. szablony, czyli płaskie płyty azbestowo-cementowe prasowane, o znacznie mniejszych wymiarach, zazwyczaj 400x400 mm i grubości najczęściej 6 mm. Na elewacjach stosowano przede wszystkim płyty płaskie. Były to głównie autoklawizowane płyty azbestowo-cementowe o handlowych nazwach ACEKOL i KOLORYS. Tego typu płyty były produkowane w nieistniejącym już zakładzie ZWAC „IZOLACJA” w Małkini, a płyty płaskie w Zakładach Wyrobów Azbestowo-Cementowych w Wierzbicy, Szczucinie, Trzemesznie i Ogrodzieńcu.

Płyty faliste na elewacjach stosowano w znikomych ilościach. W chłodniach kominowych celem zwiększenia powierzchni wymiany ciepła, na specjalnej, wsporczej konstrukcji betonowej ułożone są pionowo płyty azbestowocementowe, które zraszane są wodą, transportowaną rurami azbestowo-cementowymi. Te pionowo ułożone płyty azbestowo-cementowe są zasadniczą częścią zraszalnika, rury azbestowo-cementowe zaś zasadniczą częścią wodorozdziału. Wyżej, nad wodorozdziałem, w wielu chłodniach znajduje się eliminator unosu drobnych kropli wody, również wykonywany dawniej z płyt azbestowo-cementowych.

Wszystkie te wyroby zawierające azbest prędzej czy później przy okazji remontów, modernizacji czy wreszcie zużycia są usuwane i stają się odpadem niebezpiecznym zawierającym azbest. Odpady zawierające azbest powstają więc podczas wymiany płyt na dachach i elewacjach, przy usuwaniu azbestowo-cementowych kształtek z kanałów wentylacyjnych i dymowych we wszelkiego rodzaju budynkach, oraz podczas remontu lub modernizacji wymienników ciepła, rur wodorozdziału lub (starszych) eliminatorów unosu kropeł w chłodniach kominowych i chłodniach wentylatorowych.

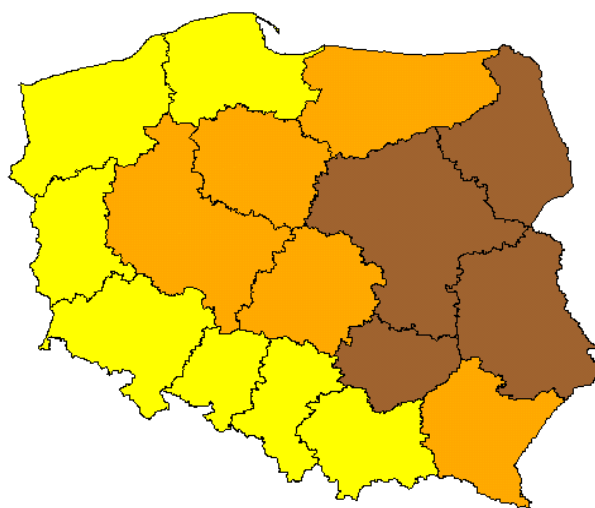
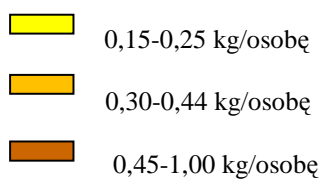
Tabela 2. Najważniejsze wyroby azbestowe i zawartość w nich azbestu (Azbest... 1990)

Wyroby	Rodzaj azbestu	Przybliżona zawartość azbestu, procenty wagowe
Wyroby azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie	chryzotyl, amosyt, krokidolit	10 ÷ 15
Wyroby azbestowo-cementowe obejmujące rury ciśnieniowe, kanalizacyjne i wodociągowe	chryzotyl, krokidolit, amosyt	12 ÷ 15
Ognioodporne płyty izolacyjne	amosyt, chryzotyl	25 ÷ 40
Wyroby izolacyjne łącznie z izolacjami natryskowymi	amosyt, chryzotyl, krokidolit	12 ÷ 100
Złącza i uszczelki	chryzotyl, krokidolit	25 ÷ 85
Materiały cierne i wyroby włókiennicze	chryzotyl, krokidolit	65 ÷ 100
Płytki i wykładziny podłogowe	Chryzotyl	5 ÷ 7,5
Wyroby z mas plastycznych i obudowy akumulatorów	Chryzotyl	55 ÷ 70
Wyroby, wzmocnienia i wyroby z nich produkowane (np. wojłok, karton, papier, filtry do wina i piwa, kity, kleje, powłoki ochronne)	chryzotyl, krokidolit	25 ÷ 98

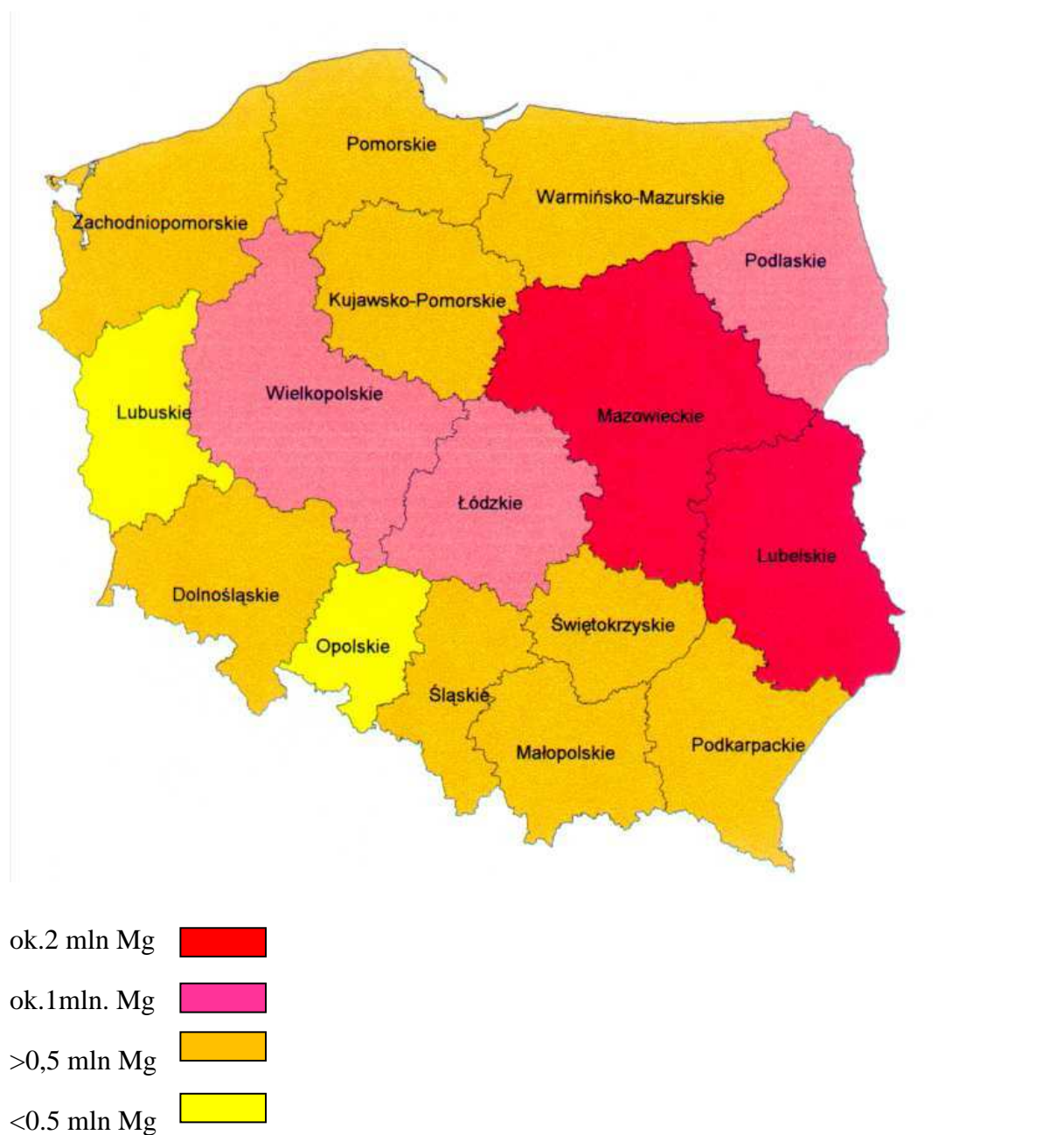
Ilość wyrobów azbestowych znajdujących się w obiektach budowlanych w poszczególnych województwach przedstawia się następująco:

Województwo	Ilość wyrobów zawierających azbest [Mg]
Dolnośląskie	576 600
Kujawsko – pomorskie	791 640
Lubelskie	2 209 790
Lubuskie	238 350
Łódzkie	1 160 390
Małopolskie	940 730
Mazowieckie	2 961 130
Opolskie	325 710
Podkarpackie	665 050
Podlaskie	1 103 270
Pomorskie	582 880
Śląskie	779 280
Świętokrzyskie	837 410
Warmińsko – mazurskie	655 460
Wielkopolskie	1 110 140
Zachodniopomorskie	528 670
POLSKA	15 466 500

Z analizy przedstawionych danych wynika, że najwięcej wyrobów z azbestem występuje na terenie województwa mazowieckiego, a następnie województwa lubelskiego. Duże ilości tych wyrobów znajdują się na terenie województw łódzkiego, wielkopolskiego, podlaskiego oraz małopolskiego. Najmniej wyrobów z azbestem występuje w województwach lubuskim, opolskim i zachodniopomorskim. (* Referat z konferencji nt. azbestu planowaną z dnia 16 czerwca 2010 r. w Senacie RP).

Rys.1 Ilość wyrobów azbestowych przypadających na mieszkańca

Rys. 2 Nagromadzenie wyrobów azbestowych.

Produkcja płyt azbestowo-cementowych w Polsce została zakazana ustawą z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 101, poz. 628 z 1997 r. i Nr 156 z 1998 r.). Zgodnie z ustawą w Polsce do 28 września 1998 r. została całkowicie zakończona produkcja płyt azbestowo-cementowych (a wcześniej innych wyrobów zawierających azbest). Natomiast po 28 marca 1999 r. obowiązuje zakaz

obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest. Jako materiał zastępczy stosuje się włókna szklane, węglowe, mineralne nienaturalnego pochodzenia, watę bazaltową. Wyjątek stanowią wyroby z zawartością azbestu, które nie posiadają jeszcze swoich zamienników ze względu na ekstremalne warunki pracy. Wykaz takich wyrobów zawarty jest w rozporządzeniach ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzania na polski obszar celny. Dotyczy to azbestu włóknistego sprowadzanego do produkcji diafragmy wykorzystywanej do elektrolizy przeponowej przy produkcji chloru i wyrobów azbestowo-kauczukowych.

4. Wpływ azbestu na organizm ludzki.

Azbest to jedna z dziesięciu najgroźniejszych substancji zanieczyszczających na Ziemi. Określany jest jako „niebezpieczna substancja chemiczna o udowodnionym działaniu rakotwórczym dla człowieka”.

Pierwsze wzmianki na temat szkodliwości azbestu pojawiły się w latach 1900-1910. W roku 1910 francuskie badania potwierdziły szkodliwy wpływ azbestu na organizm człowieka.

Chorobotwórcze działanie azbestu jest wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Ryzyko wynikające dla zdrowia z wchłaniania pyłu drogą pokarmową jest znikome.

Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stwarzają włókna, które przenikają do pęcherzyków płucnych, tzw. włókna respirabilne. Są to włókna o średnicy mniejszej niż 3 μm i długości powyżej 5 μm . Włókna cienkie o średnicy poniżej 3 μm przenoszone są łatwiej i odkładają się w końcowych odcinkach dróg oddechowych, podczas gdy włókna grube, o średnicy powyżej 5 μm , zatrzymują się w górnej części układu oddechowego. Skręcone włókna chryzotylu o dużej średnicy mają tendencje do zatrzymywania się wyżej niż igłowate włókna azbestów amfibolowych, z łatwością przenikające do obrzeży płuca. Wyniki dotychczasowych badań wskazują, że zatrzymywanie chryzotylu w górnych drogach układu oddechowego jest bardziej prawdopodobne, niż zatrzymywanie amfiboli. Cechą szczególną azbestu jest to,

że włókna gromadzą się i pozostają w tkance płucnej w ciągu całego życia powodując po wielu, czasem kilkudziesięciu, latach zmiany chorobowe.

Pojawianie się zmian chorobowych będących następstwem ekspozycji na pył azbestu jest zależne od rodzaju ekspozycji. W narażeniu na pył azbestu wyróżnia się ekspozycję zawodową, parazawodową, domową i środowiskową. Narażenie zawodowe na pył azbestu może być przyczyną pylicy azbestowej (azbestozy), łagodnych zmian opłucnowych, raka płuca i międzybłoniaków. W ekspozycji parazawodowej i środowiskowej na pył azbestu praktycznie głównym skutkiem, który należy brać pod uwagę jest *międzybłoniak opłucnej*. W zależności od poziomu ekspozycji obserwowany jest wzrost ryzyka raka płuc.

Doniesienia kliniczne i epidemiologiczne sugerują, że z azbestem może być również związane występowanie innych nowotworów: *krtani, żołądka i jelit, trzustki, jajnika* oraz *chłoniaków*. (*Ośrodek Referencyjny Badań i Oceny Ryzyka Zdrowotnego Związanych z Azbestem, Oprac. N. Szeszenia-Dąbrowska*)

5. Przepisy prawne regulujące postępowanie z materiałami i odpadami zawierającymi azbest.

W roku 1997 zaczął obowiązywać na terenie Polski zakaz produkcji, handlu i stosowania wyrobów zawierających azbest. Fakt ten spowodował pojawienie się w następnych latach wielu aktów prawnych regulujących zasady postępowania, usuwania, unieszkodliwiania czy też ewidencjonowania wyrobów azbestowych.

Najważniejsze akty prawne to:

Ustawa z dnia 19 czerwca 1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tj. Dz. U. z 2004r. Nr 3, poz. 20 z póź. zm.) Ustawa weszła w życie od 28 września 1997 roku. Zakazuje ona wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z ustawą produkcja płyt azbestowo-cementowych została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września

1998r., a z dniem 28 marca 1999r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Wyjątek stanowi tylko azbest i wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny spośród wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ustawy. Wykaz tych wyrobów określa corocznie Minister właściwy do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia.

Wymieniona ustawa praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce, pozostaje natomiast problem sukcesywnego usuwania zużytych wyrobów w sposób niezagrażający zdrowiu ludzi i zanieczyszczeniu środowiska. Ustawa porządkuje również zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz. U. z 2007r. Nr 39, poz. 251 z późn. zm.). Ustawa określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. W ustawie określone są obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych. Ustawa reguluje całokształt spraw administracyjnych, związanych z postępowaniem przy zbieraniu, transporcie, odzysku i unieszkodliwianiu, w tym składowaniu odpadów, a także wymagań technicznych i organizacyjnych dotyczących składowisk odpadów. Ustawa wprowadza obowiązek opracowania planów gospodarki odpadami na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2006r. Nr 156, poz. 1118 z późn. zm.) Wśród wielu przepisów znajduje się zapis mający zastosowanie w przypadkach występowania azbestu. Art. 30 ust. 7 stanowi: właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych, objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1 tego art. jeżeli ich realizacja może naruszyć ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować:

- zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia,
- pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków,

- pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych,
- wprowadzenie, utrwalenie bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów
- sąsiednich.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008r., Nr 25, poz. 150 z póź. zm.) Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa zawiera szereg istotnych i ważnych postanowień dotyczących m.in.:

- państwowego monitoringu środowiska, jako systemu pomiarów, ocen i prognoz stanu
- środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku,
- opracowania prognoz oddziaływania na środowisko, w tym gospodarki odpadami, a także programów wojewódzkich, zmierzających do przestrzegania standardów jakości
- środowiska,
- ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem, sposobu postępowania z substancjami
- stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska,
- kar i odpowiedzialności za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony
- środowiska, o konieczności oznaczenia instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc, w których on się znajduje.

Ustawa z dnia 27 lipca 2001r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2001r. Nr 100, poz. 1085 z późn. zm.). Ustawa reguluje tryb postępowania oraz obowiązki podmiotów określanych ustawą. W art. 54 ustawa odnosi się do odpowiednich zapisów ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. Ustawa udziela delegacji ministrowi właściwemu do spraw gospodarki, do określenia w drodze rozporządzenia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, ministrem właściwym

do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw środowiska – sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.

Ustawa z dnia 11 stycznia 2001r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. z 2009r. Nr 152, poz. 1222 z późn. zm.). Ustawa reguluje – na gruncie prawa europejskiego – problematykę dotyczącą substancji i preparatów chemicznych, w tym niebezpiecznych. Ustawa określa warunki, zakazy lub ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji i preparatów chemicznych, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji i preparatów na zdrowie człowieka lub na środowisko. Zgodnie z ustawą tworzy się urząd Inspektora do Spraw Substancji i Preparatów Chemicznych.

Ustawa z dnia 28 października 2002r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199, poz. 1671 z późn. zm.). Ustawa określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach. Przy przewozach materiałów niebezpiecznych w kraju obowiązują przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR) – *Jednolity tekst Umowy ADR* (Dz. U. z 2009r Nr 27, poz. 162). Przepisy umowy ADR oraz ustawy określają warunki załadunku i wyładunku oraz przewozu odpadów niebezpiecznych na składowisko. Pojazdy powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu materiałów niebezpiecznych wydane przez upoważnioną stację kontroli pojazdów, zaś kierowcy pojazdów winni być przeszkoleni w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych.

Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielonych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. Nr 19, poz. 231). Określa jako niedopuszczalny dodatek azbestu w materiałach budowlanych, z terminem obowiązywania od dnia 1 stycznia 1997 r.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2001r. Nr 112, poz. 1206). Zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w wymienionych niżej grupach i podgrupach z przypisanym kodem klasyfikacyjnym:

06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy;

06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu;

10 11 81* - odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła);

10 13 09*- odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych;

15 01 11*- opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi;

16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest;

16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające azbest;

17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest;

17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

UWAGA: gwiazdka oznacza odpady niebezpieczne.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 listopada 2002r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2002r. Nr 217, poz. 1833 z póź. zm). Określa najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pracy pyłów zawierających azbest:

a) pyły zawierające azbest chryzotyl - $1,0 \text{ mg/m}^3$

- włókna respirabilne - $0,2 \text{ włókien w cm}^3$

b) pyły zawierające azbest krokydolit - $0,5 \text{ mg/m}^3$

- włókna respirabilne - $0,2 \text{ włókien w cm}^3$

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych (Dz. U. z 2002r. Nr 236, poz. 1986). Przepisy o przewozie drogowym materiałów niebezpiecznych stosuje się odpowiednio do transportu odpadów niebezpiecznych spełniających określone w tych przepisach

kryteria klasyfikacyjne dla zaliczenia ich do jednej z klas towarów niebezpiecznych. Przy przewozach materiałów niebezpiecznych w kraju obowiązują przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR) - *Jednolity tekst Umowy ADR* (Dz. U. z 2009r Nr 27, poz. 162). Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz odpady izolacyjne zawierające azbest zgodnie z ADR zaliczone zostały do klasy 9 – różne materiały i przedmioty niebezpieczne, z czego wynikają określone wymagania przy ich transporcie. Posiadacz odpadów zawierających azbest, który prowadzi działalność w zakresie zbierania lub transportu odpadów, obowiązany jest do uzyskania zezwolenia na prowadzenie tej działalności. Zgodnie z ustawą o odpadach zezwolenie wydaje, w drodze decyzji starosta, właściwy ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania posiadacza odpadów. Transportujący odpady niebezpieczne obowiązany jest do posiadania karty ewidencji odpadu, dokumentu obrotu odpadami niebezpiecznymi i dokumentu przewozowego materiałów niebezpiecznych według wymagań ADR.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 237, poz. 2011 z późn. zm.). Określa szczegółowe warunki i tryb wydawania świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu towarów niebezpiecznych, jego wzór i sposób wypełnienia.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126). Określa zakres i formę informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (zwanego "planem bioz") oraz szczegółowy zakres rodzajów robót budowlanych, stwarzających zagrożenia bezpieczeństwa i zdrowia ludzi (wyroby zawierające azbest).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. z 2004r. Nr 257, poz. 2573 z późn. zm.). Sporządzenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko wymaga transport lub unieszkodliwianie azbestu lub produktów zawierających azbest, w ilości nie niższej niż 200 ton rocznie.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595). W sposób nieselektywny mogą być składowane odpady:

Grupy 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest;

Grupy 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

Oznacza to, że odpady obu grup mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Natomiast nie wolno tych odpadów mieszać i składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549). Określa m.in. wymagania dotyczące składowania dla odpadów zawierających azbest, wymienionych w katalogu odpadów oznaczonych kodami: 17 06 01* i 17 06.05*.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004r. Nr 71, poz. 649). Określa obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest; warunki przygotowania do transportu i transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca ich składowania; wymagania, jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest.

Od 26 stycznia 2011 r. obowiązuje nowe Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (DzU z 2011 r. nr 8, poz. 31).

W rozporządzeniu określono wymagania dotyczące wykorzystywania wyrobów zawierających azbest. Dotyczą one m.in.:

- zakresu wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest,
- przemieszczania odpadów zawierających azbest.

Wyroby zawierające azbest będą wykorzystywane w sposób niestwarzający zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi do 31 grudnia 2032 r. (§ 2. p. 2 rozporządzenia).

Zgodnie z nowym rozporządzeniem, dla każdego pomieszczenia, w którym znajdują się instalacje lub urządzenia zawierające azbest, należy sporządzić coroczny plan kontroli jakości powietrza, obejmujący pomiary stężenia pyłów zawierających azbest. Jeżeli ich stężenie przekroczy dopuszczalny poziom, powinny być niezwłocznie podjęte działania, ograniczające zawartość tych pyłów w powietrzu.

Instalacje i urządzenia zawierające azbest, a także niezabezpieczone drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest oraz rury azbestowo-cementowe powinny zostać oznakowane. Oznakowanie umieszcza się bezpośrednio na instalacjach i urządzeniach lub - jeśli nie jest to możliwe - w widocznym miejscu w każdym pomieszczeniu, w którym się one znajdują.

Nowe rozporządzenie określa też sposób inwentaryzowania wyrobów zawierających azbest oraz terminy przedkładania marszałkowi województwa albo wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji o:

- rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest,
- instalacjach lub urządzeniach zawierających azbest,

- przewidywanym terminie usunięcia tych wyrobów.

Informacje te należy co roku aktualizować do 31 stycznia, aż do czasu usunięcia tych wyrobów.

Do rozporządzenia dołączono, w formie załączników, wzór oznakowania instalacji i urządzeń zawierających azbest oraz rur azbestowo-cementowych i dróg, a także wzór rocznej informacji o wyrobach zawierających azbest.

źródło: Ministerstwo Gospodarki

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005r. Nr 216, poz. 1824) Określa obowiązki pracodawcy zatrudniającego pracowników przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. z 2005r. Nr 13, poz. 109). Pracodawca, który zatrudnia lub zatrudniał osobę w warunkach narażenia zawodowego na działanie pyłów zawierających włókna azbestu, wpisuje i aktualizuje w książeczce badań profilaktycznych tej osoby dane osobowe wraz z danymi dotyczącymi okresu zatrudnienia w warunkach narażenia na pył azbestu oraz szczegółowe parametry tego narażenia.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów

(Dz. U. Nr 249, poz. 1673 z 2010r.). Określa wzory dokumentów stosowanych do prowadzenia ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów celem zapewnienia kontroli ich przemieszczania. Do prowadzonej ewidencji odpadów obowiązani są posiadacze odpadów, w tym także wytwórcy odpadów.

Ewidencje odpadów prowadzi się za pomocą dwóch dokumentów: karty ewidencji odpadów oraz karty przekazania odpadów. Karta przekazania odpadu wypełniana jest w dwóch egzemplarzach przez posiadacza przekazującego odpady na rzecz innego posiadacza odpadów. Posiadacz odpadów, który odpady przejmuje (np. zarządzający składowiskiem odpadów) zobowiązany jest do potwierdzenia na karcie przekazania odpadu fakt przyjęcia odpadu. Karty informacyjne służą do naliczania opłat za umieszczenie w danym roku odpadów na składowisku wnoszonych na rachunek dystrybucyjny urzędu marszałkowskiego właściwego ze względu na miejsce składowania odpadów.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie (Dz. U. Nr 189, poz.1603)
Rozporządzenie określa wykaz bezpłatnych leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie, sposób realizacji recept oraz tryb rozliczania przez oddziały wojewódzkie Narodowego Funduszu Zdrowia z budżetem państwa kosztów tych leków.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 maja 2007 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych (Dz. U. Nr 101, poz. 686)

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 124, poz. 1033)

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski – przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 maja 2002r. Określa

główny kierunki działania w okresie 30-u lat, potrzebne środki na realizację "Programu...", a także podaje szacunkowe ilości wyrobów zawierających azbest w całym kraju oraz poszczególnych województwach.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 – przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 15 marca 2010r. utrzymuje cele przyjętego przez Radę Ministrów 14 maja 2002 r. *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*:

- 1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- 2) minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;
- 3) likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Określa jednak nowe zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu w okresie 24 lat, wynikające ze zmian gospodarczych i społecznych, jakie nastąpiły m.in. w związku ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Realizuje wnioski zawarte w „Raporcie z realizacji w latach 2003-2007 *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*” poprzez wprowadzenie priorytetowych zadań legislacyjnych, uruchomienie wsparcia finansowego dla działań prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz usprawnienie systemu monitoringu realizacji *Programu*. *Program* grupuje zadania przewidziane do realizacji na poziomie centralnym, wojewódzkim i lokalnym, w pięciu blokach tematycznych:

- 1) zadania legislacyjne;
- 2) działania edukacyjno-informacyjne skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej, opracowywanie materiałów szkoleniowych, promocja technologii unieściewania włókien azbestowych, organizacja krajowych i międzynarodowych szkoleń, seminariów, konferencji kongresów i udział w nich;
- 3) zadania w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, z obiektów użyteczności publicznej, terenów byłych producentów wyrobów azbestowych, oczyszczania terenów nieruchomości, budowy składowisk oraz instalacji do unieściewania włókien azbestowych;

- 4) monitoring realizacji *Programu* przy pomocy elektronicznego systemu informacji przestrzennej;
- 5) działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia.

Powyższe ustawy, rozporządzenia i *Program* dostępne są na stronach internetowych odpowiednich ministerstw oraz na stronie <http://isip.sejm.gov.pl/index.htm>.

6. „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” – koncepcja zarządzania i realizacja na poziomie samorządowym.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu podtrzymał określony w Krajowym Programie usuwania Azbestu i Wyrobów Zawierających Azbest, obowiązek opracowania programu również na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

Wszystkie zadania określone w *Programie* realizowane będą na trzech poziomach:

- Centralnym
- Wojewódzkim
- Lokalnym

Według danych szacunkowych, uwzględniających informacje uzyskane z urzędów marszałkowskich i wojewódzkich oraz Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, do końca 2006 roku usunięto 962 tys. ton wyrobów zawierających azbest, z czego w latach 2003 – 2005, według uzyskanych z GIOŚ informacji, zeskładowano 164 000 ton na przeznaczonych do tego celu składowiskach. Z informacji uzyskanych od zarządzających składowiskami odpadów zawierających azbest wynika, iż w 2007 r. zdeponowano na składowiskach około 80 000 ton, natomiast do września 2008 r. – 41 000 ton.

Na podstawie szacunkowych danych można przyjąć, iż na terenie Polski w 2008 roku znajdowało się około 14,5 mln ton użytkowanych wyrobów azbestowych. Przyjmuje się, iż następujące ilości odpadów zawierających azbest zostaną unieszkodliwione w kolejnych latach:

- w latach 2009 – 2012 około 28% odpadów (4 mln ton),
- w latach 2013 – 2022 około 35% odpadów (5,1 mln ton),
- w latach 2023 – 2032 około 37% odpadów (5,4 mln ton).

Ilość pracy do wykonania na poziomie lokalnym jest ogromna. Zadania realizują samorzady: powiatowy i gminny.

Obowiązki **samorządu gminnego** określone w *Programie* to:

- 1) gromadzenie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl;
- 2) przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
- 3) organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm;
- 4) organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w *Programie*;
- 5) inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- 6) współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
- 7) współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
- 8) współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację *Programu*;

- 9) współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

7. Lokalizacja i uczestnicy Programu.

7.1. Charakterystyka Gminy Kamięnsk.

Kamięnsk to gmina o charakterze miejsko – wiejskim. Siedziba władz gminy mieści się w mieście Kamięnsku – jedynym ośrodku miejskim.

Gmina Kamięnsk położona jest w południowej części województwa łódzkiego i jednocześnie jest najdalej wysuniętą na północ gminą powiatu radomszczańskiego. Graniczy z następującymi gminami: od północy z gminą Bełchatów, od zachodu gminą Kleszczów, od południa gminą Dobryzycze i Gomunice, od wschodu Gorzkowice i Rozprza.

Gmina Kamięnsk leży w mezoregionie Wysoczyzny Bełchatowskiej na północno-wschodnich wzgórzach tzw. Wysoczyzny Piotrkowskiej, będącej częścią składową pasa moren czołowych zlodowacenia środkowopolskiego (stadium Warty). Niemal cały teren gminy leży w dorzeczu Widawki (dopływ Warty), a jej północno – zachodnie krańce leżą w dorzeczu Pilicy. Od strony zachodniej gmina otoczona jest Kotliną Szczercowską, od północno-wschodniej Wysoczyzną Łaską, od południowo-wschodniej Wzgórzami Radomszczańskimi. Najwyższym punktem na terenie gminy, ponad 400 m n.p.m., jest Góra Kamięnsk (Góra Orla) – najwyższa w Polsce hałda powstała ze składowania nadkładu wydobywanego

ze złoža KWB „Bełchatów”. Średnie wysokości n.p.m. kształtują się w gminie w przedziale 200 (Kmieczna) ÷ 243 m (Kozńiewice).

Rys. 3 Położenie Gminy Kamięnsk.

Powierzchnia gminy wynosi 95,81 km². Gminę ogółem zamieszkuje 6.120 osób, w tym 2.877 mieszkańców Kamięnska. / 31.XII.2011r./

W jej skład wchodzi 12 sołectw:

1. Barczkowiec - Kolonia Olszowiec
2. Danielów
3. Dąbrowa - Michałów, Norbertów, Leszczyna
4. Gałkowiec Stare
5. Gorzędów
6. Huta Porajska – Napoleonów
7. Kozńiewice
8. Ochoćice – Aleksandrów
9. Podjezióro - Gałkowiec Nowe
10. Pytowice
11. Szpinałów - Huby Ruszczyńskie, Ozga, Ruszczyń

12. Włodzimierz – Siódemka

Kamięnsk położony jest u zbiegu pięciu dróg i stanowi ważny węzeł komunikacyjny, pośrednicząc w połączeniach pomiędzy trzema miastami powiatowymi: Piotrkowem Trybunalskim, Radomskiem oraz Bełchatowem. Przez gminę przebiega także droga krajowa nr 1 (Gdańsk – Cieszyn) oraz linia Warszawa-Katowice mająca duże znaczenie krajowe. Oprócz połączeń komunikacyjnych znajdują się tu bardzo ważne elementy infrastruktury o znaczeniu krajowym: rurociąg produktów naftowych z Koluszek do rejonu Częstochowy, wysoko prężna magistrala gazowa Częstochowa-Piotrków, linia telekomunikacyjna, linie elektryczne 400, 220 oraz 11 kV.

Ludność z terenu gminy Kamięnsk w przeważającej części utrzymuje się z pracy w KWB “Bełchatów” i Elektrownia “Bełchatów” oraz PKP. Z samego rolnictwa utrzymuje się bardzo mała ilość rodzin.

Układ komunikacyjny, główny element obsługi komunikacyjnej podstawowych jednostek osadniczych i rejonów zagospodarowania gminy składa się z:

- sieci drogowej,
- linii kolejowej,
- pasażerskiej komunikacji autobusowej PKS.

Sieć drogowa

Układ drogowy tworzą drogi publiczne: krajowe, powiatowe i gminne. Ponadto w obszarze gminy występują drogi gospodarcze i obsługujące zabudowy miejskiej wiejskiej.

Drogi krajowe

Przez obszar gminy i miasta przebiegają następujące drogi krajowe:

- droga krajowa Nr 1 relacji Gdańsk-Łódź-Cieszyn,
- droga krajowa Nr 91 relacji Głuchów-Piotrków Trybunalski-Częstochowa-Katowice. Wyżej wymienione drogi krajowe znajdują się w zarządzie Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych,

Oddział Zachodni-Biuro w Łodzi. Najważniejszą rolę obecnie dla obsługi komunikacyjnej terenów miasta i gminy pełni droga krajowa Nr 91, która przebiegając w układzie północ-południe rozcina obszar miasta i gminy na dwie części. Jest drogą jednojezdniową o dwu pasach ruchu, posiada nawierzchnie przystosowaną do nośności w klasie do 100kN/oś. W relacjach zewnętrznych najważniejszą rolę pełni droga krajowa Nr 1, również przebiegająca w układzie północ-południe przez obszar gminy. Droga ta generalnie posiada dwie jezdnie po dwa pasy ruchu w każdym kierunku o nośności w klasie do 100kN/oś. Planowana jest przebudowa tej drogi na autostradę A-1.

Drogi wojewódzkie

Przez teren gminy i miasta przebiega droga wojewódzka Nr 484 relacji Buczek (Łask)-Zelów-Belchatów-Kamieńsk znajdująca się w Zarządzie Dróg Wojewódzkich w Łodzi. jest to droga jednojezdniowa w złym stanie technicznym, który częściowo związany jest z przenoszeniem ruchu ciężkiego z Kopalni i Elektrowni Belchatów na w/w drogę krajową Nr 1 w kierunku południowym.

Drogi powiatowe

Zapewniają podstawowe powiązania miasta oraz gminy Kamieńsk z sąsiednimi gminami. Pozostają one w zarządzie Zarządu Dróg Powiatowych w Radomsku. W obszarze gminy funkcjonuje 5 dróg powiatowych o łącznej długości = 22,9 km.

Drogi gminne

Stanowią w obszarze gminy sieć zapewniającą bezpośrednią obsługę zainwestowania a także powiązanie do dróg wyższych klas tj. dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych. W obszarze administracyjnym gminy funkcjonują 4 drogi gminne numerowane. Ponadto w obszarze gminy funkcjonuje szereg dróg nie ustanowionych jako drogi publiczne tj. ulice miejskie, drogi wiejskie, gospodarcze, polne czy też wewnętrzne.

Układ kolejowy

Poprzez gminę Kamieńsk we wschodniej jej części, przebiega ważna w układzie krajowym

linia kolejowa tzw. "wiedeńska" w relacji: Koluszki-Częstochowa-Katowice z przystankiem Kamięnsk na jej obszarze. Prowadzi ona głównie ruch pasażerski i niewielki ruch towarowy.

Pasażerska komunikacja autobusowa PKS
Obsługę komunikacją zbiorową gminy, w zakresie przewozów osób zapewnia Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej oraz prywatni przewoźnicy. Mieszkańcy większości wsi położonych na obszarze gminy, mają możliwość podróżowania komunikacją zbiorową autobusową PKS, gdyż wsie generalnie położone są przy drogach, które prowadzą linie autobusowe, bądź znajdują się w izochronie dojścia (1,5 km) do przystanku autobusowego. Generalnie linie PKS-u przebiegają drogą krajową, wojewódzką i niektórymi drogami powiatowymi.

(Powyższe dane – UG Kamięnsk, <http://kamiensk.com.pl> oraz "Gminny Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Kamięnsk")

7.2. Cel Programu

Program usuwania odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Kamięnsk ma na celu przede wszystkim doprowadzenie do roku granicznego 2032 do całkowitej eliminacji wyrobów zawierających azbest z terenu gminy. Ponadto dąży do wyznaczenia prawidłowych praktyk w zakresie usuwania i unieszkodliwiania tych wyrobów.

Nadrzędnymi zadaniami Programu są:

1. Stworzenie bazy danych dot. azbestu w oparciu o przeprowadzoną inwentaryzację.
2. Przeprowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnej w zakresie postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz zapoznanie mieszkańców gminy z procedurami obowiązującymi podczas usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest.
3. Edukacja mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu dla zdrowia.

4. Propagowanie prawidłowych postaw w postępowaniu z wyrobami azbestowymi.
5. Usunięcie wyrobów zawierających azbest z obiektów będących własnością osób fizycznych, podmiotów gospodarczych i Urzędu Gminy.
6. Określenie możliwych źródeł finansowania zadań usuwania azbestu.
7. Nakreślenie możliwości pozyskiwania środków finansowych na zadania związane z usuwaniem azbestu.
8. Utworzenie systemu pomocy finansowej dla mieszkańców gminy oraz pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na realizację Programu.
9. Zorganizowanie akcji usuwania odpadów azbestowych.
10. Monitoring realizacji programu.
11. Okresowe raportowanie działań władzom samorządowym i mieszkańcom.
12. Okresowa weryfikacja i aktualizacja Programu.

Ponadto przygotowany plan może służyć jako dokument wstępny przy ubieganiu się o środki ze źródeł zewnętrznych, na usuwanie wyrobów zawierających azbest – w myśl art. 16 ustawy o odpadach, który mówi: „Przedsięwzięcia związane z unieszkodliwianiem odpadów mogą być realizowane z udziałem środków z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, o ile przedsięwzięcia te zostały ujęte w planach gospodarki odpadami”.

Należy wspomnieć, że polityka gminna związana z zagadnieniami dotyczącymi azbestu powinna być nakierowana na:

- unieszkodliwianie wyrobów azbestowych
- działania mające na celu ograniczenie uciążliwości wyrobów azbestowych w dalszym ciągu użytkowanych.

Na podstawie danych z Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego na koniec 2006 roku na terenie województwa wykazano ponad 2,0 mln Mg oraz około 800 km wyrobów zawierających azbest, w tym:

- ponad 30 mln m² (30 046 266,70 m²), 23,85 Mg oraz 2518 szt. czyli około 1,9 mln Mg – płyt azbestowo – cementowych falistych,
- ponad 1,8 mln m² (1 828 779,40 m²) oraz 2801,8 Mg, czyli około 150 tys. Mg - płyt azbestowo – cementowych płaskich,
- 808,32 km oraz 2 801,9 Mg - rur i złącz azbestowych,
- 42,60 Mg - wyrobów pozostałych (papier, tektura, taśmy, sznury).

Na podstawie informacji zawartych w Planie Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego 2011 dane o ilości i rodzaju wyrobów azbestowych z rozróżnieniem podmiotu zgłaszającego przedstawiają się następująco:

Tabela 3. Rodzaje i ilości wyrobów zawierających azbest - stan na dzień 31.12.2006 r. (według ŁUW)

Powiat	Rodzaje wyrobów zawierających azbest							
	Osoby fizyczne				Podmioty gospodarcze			
	Płyty faliste [m ²]	Płyty płaskie [m ²]	Rury i złącza [m]	Wyroby pozostałe [kg]	Płyty faliste [m ²]	Płyty płaskie [m ²]	Rury i złącza [m]	Wyroby pozostałe [kg]
bełchatowski	2 504 111,0	209 814,0	22 189,7	-	1822,5	9 766,0 + 12 625 Mg	-	-
brzeziński	478 840,7 + 9 Mg	11 954,0	11 900,0	-	-	674,0	-	-
kutnowski	1 330 257,6	888,0	4 002,0	5 940,0	-	1 056,2	-	-
łaski	657 855,0	1 602,0	29 362,0	-	-	1 167,0	112,0	-
łęczycki	1 382 402,0	8048,0	13 900,0	-	-	1 090,0	-	-
łowicki	3 890 358,0	21 388,0	75 663,0	-	14 582,7	596,0	-	-
łódzki wschodni	60 176,7	3 071,0	22 820,0	-	13 745,0	860,6	2 801,8 Mg	12,3 Mg
opoczyński	2 304 403,0	70 876,0	2 000,0	-	910,1	270,3	-	-
pabianicki	230 298,1	132 925,7	856,0	-	-	2 246,3	-	-
pajęczański	1 321 648,0 +4 Mg +70 szt.	34 053,0	9 955,0	-	-	4 860,4	-	-
piotrkowski	2 396 657,0	6 452,0	58 592,0	-	974,0	9 972,3	43,7	-
poddębicki	1 917 621,5	-	3 000	65,0	-	-	-	-
radomszczański	1 713 875,8 +208 szt.	6 340,0	40 700,0	-	2 828,0	7 750,0	22 782,9	-
rawski	1 186 307,0	23 935,5	26 700,0	-	466,9	132,0	6 391,0	-
sieradzki	2 716 970,7	48 309,0	19 200,0	-	5 786,9	16 944,0	-	-
skiemiewicki	1 586 404,4	164 254,3	86 435,0	-	273,0	1 878,0	-	-
tomaszowski	1 902 549,3	825 849,5	23 500,0	-	934,9	-	3 695,0	-
wieluński	1 107 575,8	95 734,0	33 500,0	-	616,8	-	-	-
wieruszowski	95 105,2	-	22 725,0	-	950,0	-	-	-
zduńskowolski	234 985,0 +0,45 Mg	-	10 000,0	-	44099,0	35 836,0	-	-
zgierski	747 711,4	8 905,0	7 612,0	-	2 445,0	4 229,5	-	-
m. Łódź	-	-	-	-	18 676,5	15 680,0	264 158,0 + 2 801,9 Mg	12 356,0
m. Piotrków Trybunalski	42 520,0	-	7 726,0	-	145,8	4 690,0	-	12 000,0
m. Skiemiewice	103 942,0	33 982,0	-	-	24 034,4	710,2	5 500,0	-
Razem	29 912 275,2 m² +23,85 Mg +2518 szt.	1 708 381	505 637,7	5 940	133 291,5	120 398,4 + 12 625,0 Mg	302 682,6 + 2 801,8 Mg	36 656,0

7.3. Uczestnicy programu.

Program, ze względu na fakt, iż ma na celu eliminację azbestu z terenu gminy, skierowany jest do wszystkich właścicieli nieruchomości zlokalizowanych na terenie gminy i miasta Kamięnsk, które pokryte są wyrobami zawierającymi azbest (lub posiadających na swoich nieruchomościach zdemontowane płyty azbestowe). Władze gminy przewidują i liczą na znaczne zainteresowanie projektem. Planują się również wzrost zainteresowania w kolejnych latach, które powinno być wynikiem dobrze i z zaangażowaniem prowadzonej edukacji w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją azbestu. Uczestnikami programu będą właściciele prywatnych nieruchomości oraz przedsiębiorcy, jednostki ochotniczych

straży pożarnych, jednostki publiczne i inne podmioty działające na terenie miasta oraz gminy. Realizatorem programu będzie Urząd Gminy w Kamieńsku.

8. Inwentaryzacja wyrobów azbestowych na terenie Gminy Kamieńsk.

Podstawą do opracowania Programu usuwania azbestu dla Gminy Kamieńsk jest przeprowadzona w grudniu 2011 roku inwentaryzacja obiektów pokrytych płytami azbestowo-cementowymi. Inwentaryzacją nie zostały objęte wyroby zawierające azbest z klasy I (tzw. wyroby miękkie).

Każdy właściciel budynku, którego dach jest wykonany z płyt zawierających azbest – popularnie zwanych eternitem, jest zobowiązany do wykonywania okresowej kontroli swojego dachu.

Azbest staje się zagrożeniem dla zdrowia, gdy dojdzie do korozji lub jakiegokolwiek uszkodzenia wyrobów zawierających azbest (łamanie, kruszenie, cięcie i każda inna obróbka). Procesy te powodują uwalnianie się włókien do powietrza i możliwość wdychania ich do płuc, a należy pamiętać, że ma to działanie rakotwórcze.

Azbest dobrze zabezpieczony i nieuszkodzony nie stanowi zagrożenia, ale ponieważ jest wysoce szkodliwy dla zdrowia dopuszcza się wykorzystywanie wyrobów zawierających azbest nie dłużej niż do końca roku 2032. Usunięte z obiektu budowlanego wyroby azbestowe powinny być zastąpione innymi, nie zawierającymi tego surowca.

Właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, przeprowadza kontrole tych wyrobów w terminach wynikających z oceny stanu tych wyrobów.

Przeprowadzenie takiej kontroli jest obowiązkowe. Wyroby azbestowe znajdujące się w budynku powinny być ocenione w czasie przeglądu technicznego przeprowadzonego zgodnie z wymogami Prawa budowlanego.

Kolejne kontrole przeprowadza się w terminach wynikających z oceny stanu tych wyrobów.

Z przeprowadzonej kontroli okresowej sporządza się „Ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” - w jednym egzemplarzu.

Wzór oceny określa załącznik do rozporządzenia w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest. Po wykonanej kontroli właściciel obiektu przechowuje tą ocenę łącznie z dokumentacją miejsca zawierającego azbest.

W celu bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest należy:

1. wyroby nie zakwalifikowane do wymiany zabezpieczyć przez:
 - a) zabudowę (zamknięcie) przestrzeni, w której znajdują się wyroby zawierające azbest, szczelną przegrodą bez naruszenia samego wyrobu lub
 - b) pokrywanie wyrobów lub powierzchni zawierających azbest szczelną powłoką z głęboko penetrujących środków wiążących azbest, posiadających odpowiednią aprobatę techniczną;
 2. wyeliminować jakąkolwiek obróbkę mechaniczną przy pracach zabezpieczających;
- Po dokonaniu zabezpieczenia, w terminie 30 dni od przeprowadzonego zabezpieczenia, należy ponownie sporządzić „Ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”.

8.1. Metodologia przeprowadzenia inwentaryzacji.

Inwentaryzacja została przeprowadzona w oparciu o wizyty terenowych. przy współpracy z Gminą stworzono mapy robocze obejmujące całą gminę, służące jako pomoc w ustalaniu harmonogramu przeprowadzania spisu. Inwentaryzacja przeprowadzona została na podstawie oceny wizualnej dokonanej przez pracownika terenowego.

W wyniku inwentaryzacji zostały zgromadzone dane dotyczące miejsca występowania i ilości azbestu w formie informacji o wyrobach zawierających azbest. Stan płyt azbestowo-cementowych został określony wizualnie w oparciu o wymagania zawarte w Ocenie stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest zawartej w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest z późn. zm. (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 649 ze zm. Dz. U. z 2010 r. Nr 162, poz. 1089) (załącznik nr 3). Wykonana ocena ma charakter subiektywny.

Nie zdejmuje ona z właścicieli nieruchomości obowiązku dokonania oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, które to zostały opisane w punkcie 13.1 niniejszego opracowania.

Formularz „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” zawiera dane:

1. W części ogólnej:

- miejsce i adres obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej,
- rodzaj zabudowy,
- numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego,
- rodzaj i nazwa wyrobu,
- ilość wyrobu,
- datę sporządzenia poprzedniej oceny.

2. W części szczegółowej:

- sposób zastosowania azbestu,
- struktura powierzchni wyrobu z azbestem,
- możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem,

- miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych,
- wykorzystanie miejsca.

W kaźdej z pięciu grup pytań naleźy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeźli w grupie zostanie wskazana więcej niź jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, naleźy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności, przy czym im większa liczba punktów tym stopień pilności wyższy:

❖ <i>I</i>	<i>stopień</i>	<i>pilności</i>
	– wymagane pilne usunięcie lub zabezpieczenie (powyżej 120 pkt.),	
❖ <i>II</i>	<i>stopień</i>	<i>pilności</i>
	– wymagana ponowna ocena w czasie do 1 roku (od 95 do 115 pkt.),	
❖ <i>III</i>	<i>stopień</i>	<i>pilności</i>
	– wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat (poniżej 90 pkt.).	

Podstawa

prawna:

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy I Polityki Społecznej w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest z 2 kwietnia 2004 r. (Dz.U. z 2004 r. nr 71, poz. 649 z późn. zm.).

8.2. Ilość wyrobów zawierających azbest na terenie miasta i gminy Kamięnsk.

8.2.1. Płyty azbestowo-cementowe stanowiące pokrycia dachów.

Wykonana inwentaryzacja oraz zgromadzone w jej wyniku dane, wykazały iż powierzchnia dachów pokrytych płytami azbestowo-cementowymi wynosi 85596,00 m² (1283,94 Mg). Tylko w jednym przypadku spisano azbest w postaci płyt płaskie (1,98 Mg na terenie miasta Kamięnsk). Można więc stwierdzić, iż płyty azbestowe w postaci płyt falistych stanowią 100% azbestu wbudowanego na terenie gminy.

8.2.2. Ilość i rozmieszczenie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy.

Wyroby azbestowe znajdujące się na terenie gminy i miasta Kamięnsk to eternit falisty pokrywający dachy budynków mieszkalnych i gospodarczych, mieszkalno-gospodarczych oraz zmagazynowany luzem na terenach posesji. Do tej pory nie były prowadzone działania mające na celu rozpowszechnienie prawidłowych praktyk usuwania azbestu.

Łączna powierzchnia pokryć dachowych płytami azbestowo-cementowymi wynosi 85596,00 m² tzn. 1283,94 Mg. Podczas obliczeń założono, na podstawie dotychczasowych obserwacji i informacji z firm specjalistycznych, średnią masę 1 m² płyt azbestowo-cementowych 0,015 Mg.

Szczegółowe dane dotyczące inwentaryzacji przedstawiono w Załączniku Nr 1.

Rozmieszczenie budynków z pokryciami dachowymi wykonanymi z płyt azbestowo-cementowych z podziałem na poszczególne wsie należące do gminy Kamięnsk w tabeli nr 4 oraz graficznie - wykres nr 1.

Tabela 4. Rozmieszczenie budynków z pokryciami dachowymi wykonanymi z płyt azbestowo-cementowych z podziałem na poszczególne wsie.

L.p	Adres	Razem	
		m ²	Mg
1	Aleksandrów	2748,00	41,22
2	Danielów	9439,00	141,59
3	Dąbrowa	1788,00	26,82
4	Gańkowice Nowe	4243,00	63,65
5	Huby Ruszczyński	2114,00	31,71
6	Szpinalów D	768,00	11,52
7	Szpinalów G	1416,00	21,24
8	Włodzimierzów	7117,00	106,76
9	Barczkowice	5578,00	83,67
10	Siódemka	3080,00	46,20
11	Podjezioro	4206,00	63,09
12	Ozga	1231,00	18,47
13	Ochocice	7907,00	118,61
14	Koźniewice	5513,00	82,70
15	Napoleonów	6352,00	95,28
16	Gorzędów	11427,00	171,41

17	Olszowiec	416,00	6,24
18	Pytowice	2016,00	30,24
19	Kamięnsk	8237,00	123,56
Razem		85596,00	1283,94

Wykres nr 1. Ilość zinwentaryzowanych płyt azbestowo-cementowych na terenie Gminy Kamięnsk.

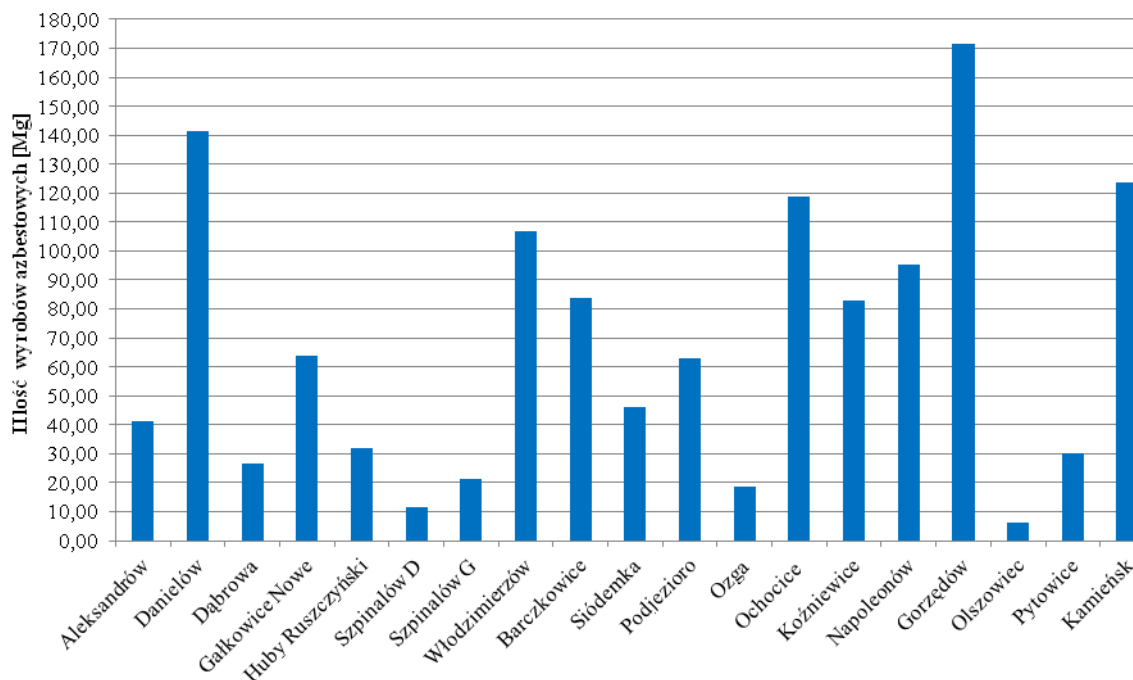

Tabela 4. Procentowy udział zinwentaryzowanych płyt azbestowo-cementowych w poszczególnych miejscowościach na terenie Gminy Kamięnsk.

L.p	Adres	Udział procentowy
1	Aleksandrów	3,21
2	Danielów	11,03
3	Dąbrowa	2,09
4	Galkowice Nowe	4,96
5	Huby Ruszczyński	2,47
6	Szpinalów D	0,90
7	Szpinalów G	1,65
8	Włodzimierzów	8,31
9	Barczkowice	6,52
10	Siódemka	3,60
11	Podjezioro	4,91
12	Ozga	1,44
13	Ochoćice	9,24
14	Koźniewice	6,44
15	Napoleonów	7,42
16	Górzędów	13,35

17	Olszowiec	0,49
18	Pytowice	2,36
19	Kamięnsk	9,62
	Razem	100,00

Wykres nr 2. Procentowy udział zinwentaryzowanych płyt azbestowo-cementowych w poszczególnych miejscowościach na terenie Gminy Kamięnsk.

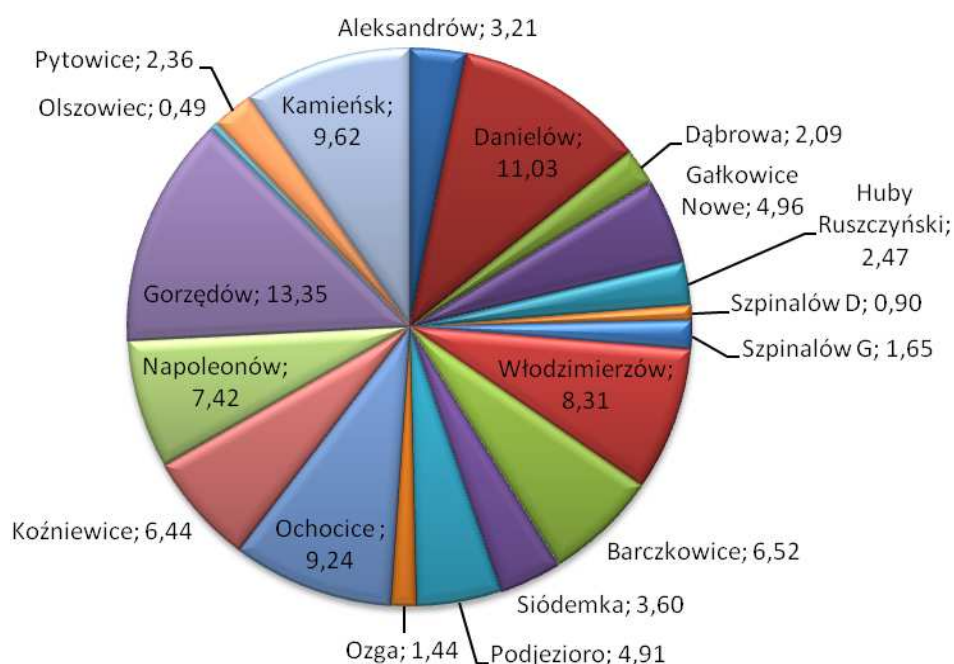

Tabela 5. Nagromadzenie wyrobów azbestowych na terenie Gminy Kamięnsk z podziałem na rodzaj budynku z uwzględnieniem odpadów składowanych na posesjach.

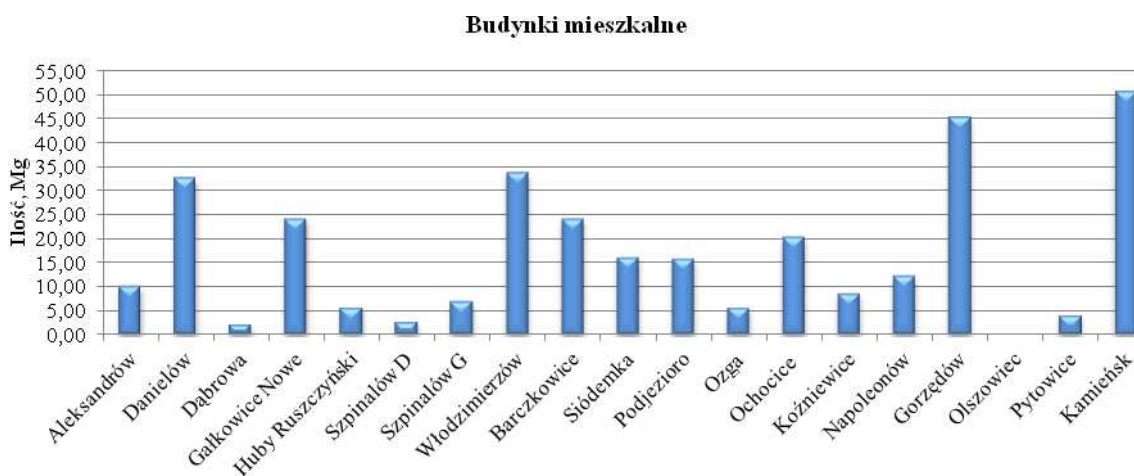
Lp.	Adres	Rodzaj zabudowania				
		Mieszkalny	Gospodarczy	Mieszkalno-gospodarczy	Przemysłowy	Odpady składowane
		Ilość, [Mg]	Ilość, [Mg]	Ilość, [Mg]	Ilość, [Mg]	Ilość, [Mg]
1	Aleksandrów	10,10	31,13	0,00	0,00	0,00
2	Danielów	32,63	101,10	5,01	0,00	2,85
3	Dąbrowa	2,25	21,03	2,64	0,00	0,90
4	Gańkowiec Nowe	24,27	30,17	7,41	0,00	1,80
5	Huby Rusczyński	5,69	22,34	2,79	0,00	0,90
6	Szpinalów D	2,70	8,57	0,00	0,00	0,26
7	Szpinalów G	6,95	14,30	0,00	0,00	0,00
8	Włodzimierzów	33,92	62,79	9,45	0,00	0,60
9	Barczkowice	24,18	55,52	2,40	0,00	1,58

Program usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Kamięnsk

10	Siódemka	16,20	26,48	3,30	0,00	0,23
11	Podjezioro	15,93	32,36	12,69	0,00	2,12
12	Ozga	5,57	10,50	2,40	0,00	2,12
13	Ochocice	20,31	97,22	0,68	0,00	0,41
14	Koźniewice	8,70	66,53	3,90	0,00	3,57
15	Napoleonów	12,23	76,79	2,15	0,00	4,13
16	Gorzędów	45,41	122,79	0,66	0,00	2,55
17	Olszowiec	0,00	6,24	0,00	0,00	0,00
18	Pytowice	4,05	25,07	0,00	0,00	1,13
19	Kamięnsk	50,81	70,28	2,18	0,00	0,30
	Gm. Kamięnsk - Razem	321,86	881,15	57,65	0,00	23,30

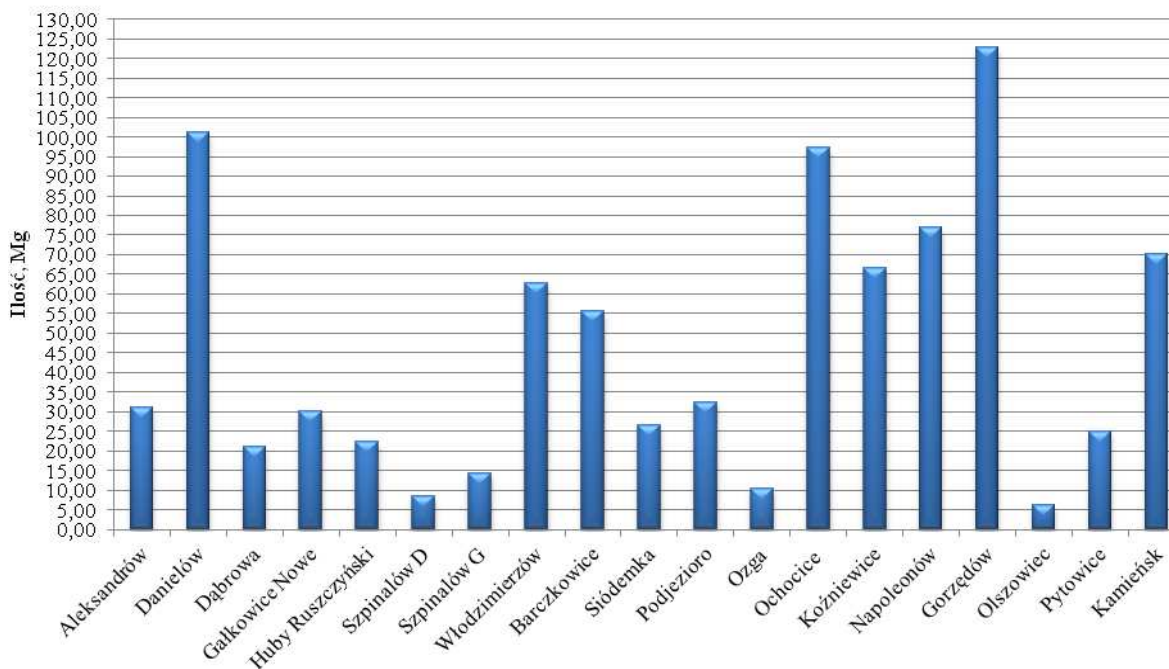
Wykres nr 3. Ilość zinventoryzowanych płyt azbestowo-cementowych w poszczęglych miejscowościach na terenie Gminy Kamięnsk z podziałem na rodzaj zabudowań.

a)

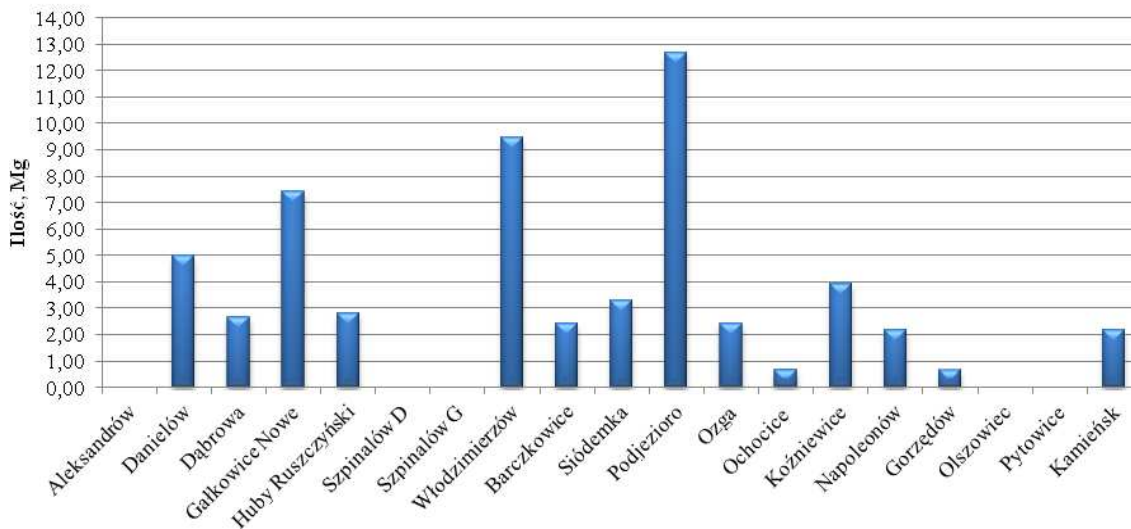
b)

Budynki gospodarcze

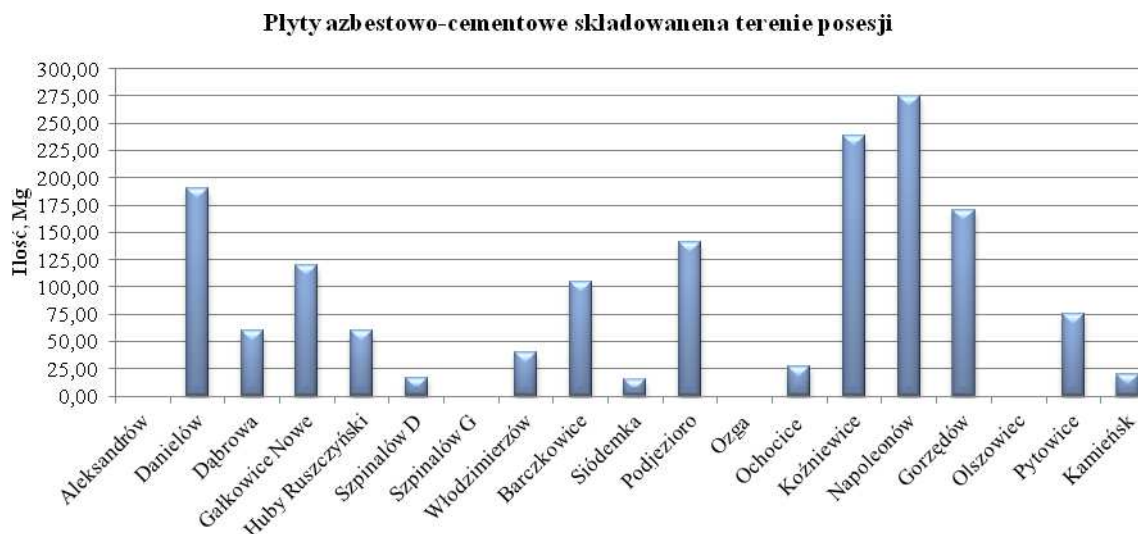

c)

Budynki mieszkalno-gospodarcze

d)

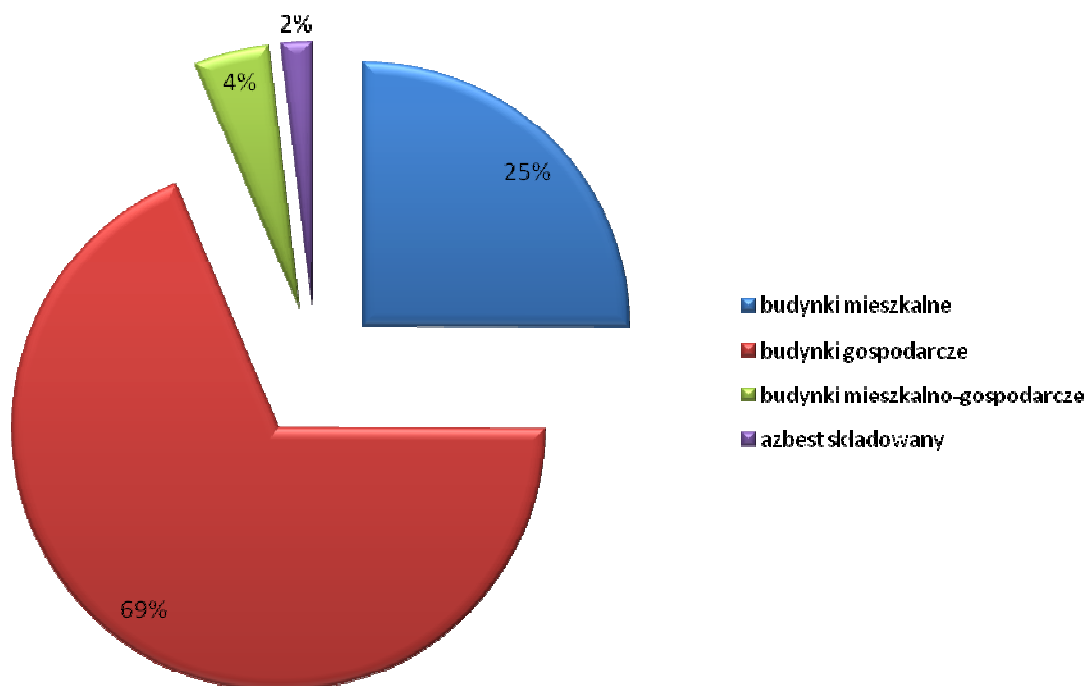

Większość dachów na budynkach jednorodzinnych i gospodarczych pokrytych „eternitem” jest w stanie surowym, niepoddawany konserwacji. Z rozpoznania przeprowadzonego podczas inwentaryzacji wynika jednak, że stan pokryć dachowych jest dość dobry i można zaliczyć je do III stopnia pilności usunięcia. Ponadto 2% to materiały w postaci płyt cementowo-azbestowych zdemontowanych i składowanych na terenie posesji w oczekiwaniu na sfinansowanie utylizacji. Aż 69% zinwentaryzowanego azbestu to pokrycia dachowe znajdujące się na budynkach gospodarczych, co wynika z rolniczego charakteru gminy.

Tabela 6. Udział procentowy pokryć dachowych w zależności od rodzaju zabudowy.

Rodzaj zabudowy	Ilość, Mg	Udział %
budynki mieszkalne	321,86	25
budynki gospodarcze	881,15	69
budynki mieszkalno-gospodarcze	57,65	4
azbest składowany	23,30	2
	1283,94	100

Wykres nr 4. Udział procentowy pokryć dachowych w zależności od rodzaju zabudowy.

Inwentaryzacja nie obejmuje wyrobów azbestowych w postaci rur wodocięgowych, ze względu na zalecenia pozostawienia tego typu wyrobów w ziemi, które ujęte są w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. 2011 nr 8 poz. 31).

Możliwości finansowe właścicieli budynków, jak również gminy nie są wystarczające do usunięcia wykazanej ilości azbestu. Z tego powodu istotnym elementem programu jest

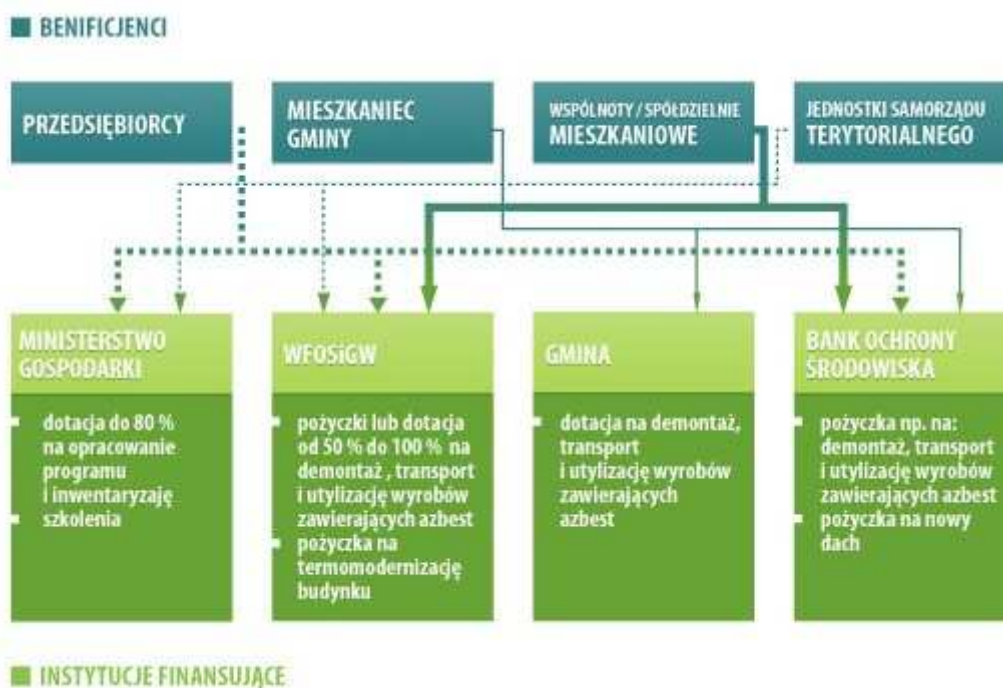
stworzenie możliwości pozyskania zewnętrznych środków umożliwiających pokrycie kosztów demontażu, transportu i unieszkodliwienia materiałów zawierających azbest.

9. Finansowanie usuwania wyrobów azbestowych.

Ze względu na zbyt wysokie koszty usuwania azbestu gmina zmuszona jest korzystać z zewnętrznych źródeł finansowania. Środki własne gminy na etapie rozpoczęcia przedsięwzięcia stanowią wysokość niezbędną do pozyskania środków zewnętrznych. Inwestycje środowiskowe finansowane są głównie z następujących źródeł:

- fundusze krajowe – Fundusz Krajowy, Fundusze Wojewódzkie
- banki np. Bank Ochrony Środowiska
- programy unijne.

W większości przypadków wymaga się, aby gmina w swoim budżecie zarezerwowała środki konieczne do zrealizowania całego przedsięwzięcia inwestycyjnego, z zaznaczeniem która część pochodzić będzie z zewnętrznych źródeł finansowania. Wiele instytucji wspomagających uznaje jako udział własny gminy środki pozyskane z innych źródeł pomocy finansowej. Najczęściej środki pomocowe wypłacane są w ratach lub po ukończeniu projektu. Możliwości finansowania przez Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej określają przepisy regulujące tworzenie i funkcjonowanie funduszy celowych wykorzystywanych na przedsięwzięcia ochrony środowiska i gospodarki wodnej zawarte w ustawie Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 25, poz. 150 z 2008 r. z późn. zm. – Rozdział 4)

źródło: <http://www.usuwanieazbestu.com.pl>

Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej to:

- 1) Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- 2) wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Od 1 stycznia 2010 r. dotychczasowe tytuły przychodów gminnych i powiatowych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej z tytułu opłat i kar – w dotychczasowych proporcjach – stanowią dochody budżetów gmin i powiatów. Podobnie należności i zobowiązania funduszy są należnościami i zobowiązaniami budżetów powiatów albo budżetów gmin.

Według znowelizowanych przepisów ustawy – Prawo ochrony środowiska środki pięiężne zgromadzone na rachunkach bankowych dotychczasowych powiatowych funduszy i gminnych funduszy oraz odzyskane należności pomniejszone o zobowiązania funduszy, powiaty i gminy są obowiązane przeznaczyć na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w zakresie określonym w ustawie. Możliwe jest finansowanie zadań ekologicznych poprzez udzielanie dotacji celowych z budżetu gminy lub budżetu powiatu na finansowanie lub dofinansowanie kosztów inwestycji ekologicznych, np. kolektorów słonecznych, przydomowych oczyszczalni ścieków czy usuwanie pokryć dachowych zawierających azbest. Podmiotami, które mogą ubiegać się o przyznanie dotacji są zarówno podmioty niezaliczone do sektora finansów publicznych (osoby fizyczne, wspólnoty mieszkaniowe, osoby prawne oraz przedsiębiorcy) oraz jednostki sektora finansów publicznych będące gminnymi lub powiatowymi osobami prawnymi. Od 21 grudnia 2010 r. gminy i powiaty mogą podejmować uchwały określające zasady udzielania dotacji celowej, a w szczególności kryteria wyboru inwestycji do finansowania lub dofinansowania oraz trybu postępowania w sprawie udzielania dotacji i sposobu jej rozliczania. Ustawa ustaliła obowiązującą formę umowy dla udzielenia dotacji. Jej stronami są: jednostka samorządu terytorialnego oraz podmiot, któremu dotacja ma być udzielona. Jeśli dotacja stanowi pomoc publiczną lub pomoc de minimis jej udzielenie następuje z uwzględnieniem warunków dopuszczalności tej pomocy określonych w przepisach prawa Unii Europejskiej.

Podstawą w pozyskiwania przez Jednostki Samorządu Terytorialnego środków finansowych z funduszy ochrony środowiska na działania związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu gminy lub powiatu jest posiadanie rzetelnie wykonanej inwentaryzacji oraz programu usuwania wyrobów zawierających azbest.

Ponadto do zadań powiatów i gmin należy finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w wysokości nie mniejszej niż kwota wpływów z tytułu opłat i kar środowiskowych, stanowiących dochody budżetów powiatów i gmin.

Ogólnopolskie instrumenty wspierające bezpieczne eliminowanie z użytkowania wyrobów zawierających azbest stanowią cztery instrumenty adresowane do potencjalnych beneficjentów z wszystkich województw oferowane przez:

1. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 – *nie dotyczy miast*;
3. Bank Ochrony Środowiska S.A.:
 - a. Linia KfW5
 - b. Kredyt na zakup i montaż urządzeń i wyrobów służących ochronie środowiska.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (www.nfosigw.gov.pl)

Zgodnie z Kryteriami wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przewidziano wsparcie dla przedsiębiorców i gmin w zakresie unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest.

Za koszty kwalifikowane uważa się:

1. koszty demontażu wyrobów zawierających azbest,
2. koszty transportu do miejsca składowania,
3. koszty unieszkodliwienia (składowania).

Działanie to obejmuje także wymianę rur cementowo-azbestowych. Jednak w ramach działania nie mogą zostać sfinansowane zakupy nowych elementów.

Linia KfW5 w BOŚ.

BOŚ bank wychodzi naprzeciw klientom dbającym o środowisko naturalne. W ofercie banku znajduje się kredyt z Klimatem, Kredyt EkoOdnowa, Ekologiczny Kredyt Hipoteczny

i Słoneczny EKO kredyt. Obecnie BOŚ Bank postarał się o linię kredytową w Nordyckim Banku Inwestycyjnym NIB w kwocie 30 milionów euro. Bank będzie musiał spłacić tą sporą sumę pieniędzy w ciągu 8 lat. Zdobyty kapitał będzie przeznaczony na długoterminowe kredyty dla jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorstw komunalnych i dla firm z sektora MŚP, które chcą przeprowadzić inwestycję zakresu ochrony środowiska. Nordycki Bank inwestycyjny to bank działający w ośmiu krajach nordyckich i bałtyckich. Instytucja ta specjalizuje się w długoterminowym finansowaniu przedsięwzięć mających na celu poprawę środowiska naturalnego i wzmocnienie konkurencyjności w sektorze energii, innowacji, logistyki oraz transportu. Klienci BOŚ Banku mogą korzystać z nowej linii kredytowej od III kw. 2010 roku. Bank wspiera inwestycje związane z pozyskiwaniem energii ze źródeł odnawialnych oraz zwiększaniem efektywności energetycznej w budynkach. BOŚ Bank nie zapomniał także o finansowaniu budowy systemów oczyszczania ścieków i o ważnym temacie sortowania oraz składowania odpadów.

Kredyt EKOodnowa dla Firm to długoterminowe finansowanie przeznaczone na realizowanie przez Klienta przedsięwzięć mających na celu zwiększenie wartości jego majątku trwałego poprzez realizację inwestycji przyjaznych środowisku.

Kredyt jest przeznaczony na finansowanie przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska mających na celu zwiększenie majątku trwałego przedsiębiorcy.

Skierowany jest do przedsiębiorców z sektora MŚP, w tym także mikroprzedsiębiorców

Zalety produktu:

- możliwość rozłożenia kosztów inwestycji na wiele lat, dzięki długiemu okresowi finansowania inwestycji, pozwalające na dopasowanie spłat kredytu do możliwości finansowych firmy,
- brak określonej minimalnej i maksymalnej kwoty kredytowanego przedsięwzięcia,
- oczekiwany wkład środków własnych na poziomie jedynie 15%,
- korzystne oprocentowanie,
- możliwość karencji w spłacie kapitału nawet do 2 lat,

- możliwość łączenia różnych źródeł finansowania (kredyty z linii KfW5 mogą współfinansować projekty wsparte środkami z UE).

Na terenie poszczególnych województwach instrumenty finansowe wspierające bezpieczne eliminowanie z użytkowania wyrobów azbestowych oferowane są przez następujące instytucje:

1. *Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,*
2. *Bank Ochrony Środowiska S.A. we współpracy z WFOSiGW,*
3. *Regionalne Programy Operacyjne dla poszczególnych województw.*

Poszczególne Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki wodnej oferują wsparcie dofinansowania bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest zgodnie z uchwalanymi każdego roku priorytetami działalności.

Forma i zakres wsparcia, a także uprawnieni do ubiegania się o dofinansowanie różnią się w zależności od obowiązujących zasad w każdym z wojewódzkich funduszy.

Udzielenie dofinansowania uzależnia się od wywiązywania się przez gminę, miasto z obowiązku uiszczania opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych stanowiących wpływy Funduszu oraz innych zobowiązań w stosunku do Funduszu.

Fundusz w przypadkach uzasadnionych względami polityki ekologicznej województwa, może przyznawać dotacje, zgodnie z uchwalonym planem działalności i kryteriami wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Funduszu.

Na przedsięwzięcia dotyczące usuwania wyrobów zawierających azbest w sposób bezpieczny dla środowiska i zdrowia ludzi dotacje mogą być udzielone w szczególności na:

- prowadzenie edukacji ekologicznej,
- monitoring środowiska,
- ekspertyzy, badania naukowe, programy wdrożeniowe i rozwojowe,

- przedsięwzięcia modernizacyjne i inwestycyjne realizowane przez państwowe jednostki budżetowe,
- przedsięwzięcia modernizacyjne i inwestycyjne w obiektach ochrony zdrowia, profilaktyki zdrowotnej, pomocy społecznej, oświaty, kultury, kultury fizycznej i turystyki, straży pożarnej, realizowane w szczególności przez: samorządowe osoby prawne, podmioty prawne związków wyznaniowych, podmioty mające status organizacji pożytku społecznego, państwowe lub samorządowe instytucje służby zdrowia, opieki społecznej, oświaty, kultury, kultury fizycznej i turystyki.

Zobowiązującego Regulaminu udzielania przez WFOŚiGW w Łodzi dotacji w formie dopłat do oprocentowania oraz dokonywania częściowych spłat kapitału kredytów bankowych na 2012 r., jak również z Katalog Kosztów Kwalifikowanych dla zadań dofinansowanych ze środków WFOŚiGW w Łodzi 2012 r. wynika, iż koszty kwalifikowane stanowią koszty usuwania i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest, tj. koszty demontażu, przygotowania do transportu, transport, składowanie bądź utylizacja.

Wszystkie niezbędne informacje i dokumenty dostępne są na stronie internetowej WFOŚiGW w Łodzi <http://new.wfosigw.lodz.pl> w zakładce „dla beneficjentów”.

Środki finansowe pochodzące z wpływów z tytułu opłat i kar środowiskowych, stanowiących dochody budżetów powiatów.

Po likwidacji powiatowych oraz gminnych funduszy ochrony środowiska dotychczasowe tytuły przychodów gminnych i powiatowych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej z tytułu opłat i kar – w dotychczasowych proporcjach:

- opłat za składowanie i magazynowanie odpadów, kar za niezgodne magazynowanie i składowanie odpadów (10 % tych wpływów),
- opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska oraz z administracyjnych kar (10 % wpływów),
- z przedsięwzięć organizowanych na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- dobrowolnych darowizn, zapisów i wpłat dokonywanych przez osoby fizyczne i prawne,
- świadczeń i środków pochodzących z fundacji.

stanowią dochody budżetów powiatów. Podobnie należności i zobowiązania funduszy są należnościami i zobowiązaniami budżetów powiatów.

Środki pieniężne powiaty są zobowiązane przeznaczyć na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w zakresie określonym w ustawie.

Fundacja EkoFundusz

Zgodnie z decyzją Rady EkoFunduszu, Fundacja zakończyła swoją działalność z dniem 29 listopada 2010 roku. Do sierpnia 2011 roku trwał proces jej likwidacji. Po uregulowaniu zobowiązań i należności, pozostały majątek EkoFunduszu został podzielony w sposób następujący:

1. Nieruchomość przy ul. Brackiej 4 w Warszawie (budynek biurowy) została przekazana w formie darowizny dla Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej z poleceniem wydatkowania jej równowartości (10 107 174 zł) na wsparcie projektów, których celem będzie utrwalanie efektów ekologicznych w projektach przyrodniczych. Środki te będą dostępne w NFOŚiGW do 2014 roku.
2. Dotacja w kwocie 10 100 000 zł została przeznaczona na finansowanie inwestycji w Białowieskim Parku Narodowym. Dysponentem środków jest NFOŚiGW a jedynym ich beneficjentem Białowieski Park Narodowy.

3. Pozostałe środki finansowe Fundacji (około 2,6 mln zł) zostaną przekazane, zgodnie ze statutem, Ministrowi Środowiska na wsparcie projektów, których cele są zbieżne z celami Fundacji EkoFundusz.

Jak wynika z powyższego pozostaje możliwość uzyskania dotacji z NFOŚiGW, co zostało omówione wcześniej.

Programy pomocowe Unii Europejskiej – Fundusze Strukturalne, Fundusze Spójności, oraz programy operacyjne.

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej zostało zagwarantowane Polsce wsparcie finansowe przedsięwzięć ukierunkowanych na rozwój systemów infrastruktury ochrony środowiska, w tym gospodarki odpadami poprzez instrumenty finansowe takie jak: fundusze strukturalne i Fundusz Spójności.

Źródłami finansowania polityki spójności są:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
- Europejski Fundusz Społeczny,
- Fundusz Spójności.

Programy operacyjne są najistotniejszym dokumentem, określającym przedmiot i zakres interwencji z funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności. Programy te powinny uwzględniać analizę:

- słabych i mocnych stron regionu i opracowana na tej podstawie strategię działań,
- priorytety programu wraz z opisem,
- plan finansowy, z podziałem na poszczególne lata i priorytety,
- opis systemu wdrażania,
- listę dużych projektów o wartości powyżej 50mln euro, zaś w przypadku inwestycji środowiskowych powyżej 25 mln euro.

Opracowane programy operacyjne będą podlegały ocenie i zatwierdzeniu przez Komisję Europejską.

10. Szacowane potrzeby finansowe oraz koszty usuwania azbestu.

W chwili obecnej najpowszechniej stosowaną i najtańszą metodą unieszkodliwiania azbestu jest jego składowanie. Usuwane z terenu powiatu wyroby azbestowe, należy wywozić w miejsca przeznaczone do unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest znajdujące się najlepiej jak najbliżej gminy Kamieńsk, ograniczając zagrożenia związane z transportem odpadów niebezpiecznych.

Według danych zamieszczonych w **Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Łódzkiego 2011** na terenie województwa znajdują się dwa składowiska przyjmujące odpady zawierające azbest. Planowana jest również budowa kwatery na odpady azbestowe w ramach ZZO Krzyżanówek (pow. kutnowski) oraz dalsza rozbudowa składowiska w Jadwinówce (pow. Radomszczański) oraz budowa składowiska odpadów azbestowych w miejscowości Piaski Bankowe (gm. Bielawy, powiat łowicki), Zapady (gm. Godzianów, powiat skierniewicki). Planowane inwestycje powinny zapewnić możliwość składowania wszystkich wytworzonych na terenie województwa łódzkiego odpadów zawierających azbest.

Na chwilę obecną tylko *Składowisko Odpadów Niebezpiecznych w Jadwinówce, gmina Radomsko*, którego właścicielem jest:

TRANSPORT METALURGIA Sp. z o.o.
97-500 Radomsko, ul. Reymonta 62
Tel.: 44/684 01 13, 517 822 700

jest składowiskiem ogólnodostępnym.

Z informacji zebranych w roku 2010 wynika, iż obecnie na terenie **14** województw eksploatowanych jest **28** składowisk odpadów przyjmujących odpady zawierające azbest, z czego **3** instalacje należą do zakładów przemysłowych i pracują wyłącznie na ich potrzeby. Dane na temat pojemności i tonażu składowisk nie są pełne, jednak przyjmując przelicznik zgodnie z Programem oczyszczania kraju z azbestu dla 1 Mg odpadu – 0,82 m³ oszacowano, iż 28 składowisk zaprojektowano łącznie na ok. **1,68 mln Mg** odpadów, z czego zeskładowano na nich ok. **0,25 mln Mg** (stopień wypełnienia ok. 15%). Powyższe wskazuje, że przedmiotowe składowiska mogą przyjąć jeszcze ok. **1,43 mln Mg** odpadów.

Tabela 7. Wykaz składowisk posiadających decyzje na unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest.

Lp.	Województwo	Lokalizacja	Pojemność projektowana Mg	Pojemność wykorzystana Mg	Nazwa i adres zarządzającego składowiskiem
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>5</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
1.	dolnośląskie	Wałbrzych ul. Górnicza 1	bd	bd	Mo-Bruk J. Mokrzycki Spółka Komandytowa 33-322 Korzenna 214 pow. Nowy Sącz Oddział w Wałbrzychu
2.		Marcinowo	7317	16,9	Gmina Trzebnica pl. Marszałka J. Piłsudskiego 1 55-100 Trzebnica
3.		Trzebcz, gm. Polkowice	bd	bd	Przedsiębiorstwo Gospodarki Miejskiej Sp. z o. o. ul. Dąbrowskiego 2, 59-100 Polkowice
4.		Biechów gm. Głogów	5000***	bd	KGHM Polska Miedź S.A. w Lubinie Oddział Huta Miedzi „Głogów” w Głogowie

Program usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Kamięnsk

5.	kujawsko-pomorskie	Składowisko odpadów niebezpiecznych w m. Małociechowo, gm. Pruszcz, powiat świecki	33 433,0	14 559,016	ECO-POL Sp. z o.o. ul. Dworcowa 9 86-120 Pruszcz
6.	lubelskie	Srebrzyszcze gm. Chełm	2800	418,98	Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o. o. ul. ks. Piotra Skargi 11, 22-100 Chełm
7.		Piaski Zarzecze II gm. Kraśnik	136 000	39 608	Przedsiębiorstwo Usług Wodno-Budowlanych WOD-BUD ul. Piłsudskiego 14, 23-200 Kraśnik
8.		Poniatowa Wieś gm. Poniatowa	2 000	1 828	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o. o. w Poniatowej ul. Młodzieżowa 4, 24-320 Poniatowa
9.	lubuskie	Gorzów Wlkp. ul. Małszyńska 180	48 000	7 457,9	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. ul. Teatralna 49, 66-400 Gorzów Wlkp.
10.	łódzkie	Jadwinówka gm. Radomsko	21 000	9963,71	Transport – Metalurgia Spółka z o. o. 97 - 500 Radomsko, ul. Reymonta 62
11.		Bagno - Lubień gm. Kleszczów	68880	23841,69	PGE Elektrownia Bełchatów S.A. Rogowiec
12.	małopolskie	Ujków Stary	27 730	3 816,560	Zakład Gospodarki Komunalnej „Bolesław” Sp. z o.o. ul. Sadowa 1, 32-329 Bolesław
13.		Sektor C-3 dz. Numer 25/44 na terenie składowiska odpadów „za rzeką Biała”	31 870	28 683	Jednostka Ratownictwa Chemicznego Sp. z o. o. 33-101 Tarnów ul. Kwiatkowskiego 8

Program usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Kamięnsk

14.	podkarpackie	Pysznicza	500	129,03	Gminny Zakład Komunalny w Pyszniczy, ul. Wolności 295, 37-403 Pysznicza
15.		Młyny	bd	2 123	Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Radymno z/s Skołoszowie Skołoszów 341, 37-550 Radymno
16.	podlaskie	Czartoria (wydzielona kwatera)	700	187	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Zakład Budżetowy ul. Akademicka 22, 18-400 Łomża
17.	pomorskie	Bierkowo	4 400	900,56	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ,76-200 Słupsk ul. Szczecińska 112
18.		Gilwa Mała	82 500	4 200	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. w Gilwie Małej, 82-500 Kwidzyn, Gilwa Mała 8
19.	śląskie	Knurów, ul. Szybowa 44, sektor III	515 000	47 084,58	PPHU „Komart” Sp. z o.o. w Knurowie; ul. Szpitalna 7
20.		Jastrzębie Zdrój, ul. Dębina, wydzielona subkwatery w ramach sektora III	bd	28	„Cofinco Poland” Sp. z o.o. w Katowicach; ul. Graniczna 29
21.		Dąbrowa Górnicza, ul. Koksownicza 1, kwatery X	486	272,24	Koksownia „Przyjaźń” Sp. z o.o. w Dąbrowie Górniczej; ul. Koksownicza 1
22.		Dąbrowa Górnicza, ul. J. Piłsudskiego 92	700	247,4	Arcelor Mittal Poland S.A. Oddział w Dąbrowie Górniczej; ul. J. Piłsudskiego 92
23.	świętokrzyskie	Dobrów	227 500	60 319	Środowisko i Innowacje Sp. zo. o. Dobrów 8 28 – 142 Tuczępy

Program usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Kamięnsk

24.	warmińsko-mazurskie	Miejsc. Półwieś, gm. Zalewo	4 400	1 596,4	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Ostródzie ,ul. 3 Maja 8
25.		82-300 Elbląg ul. Mazurska 42	5 000	152,9	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. w Elblągu, ul. Szańcowa 1
26.	wielkopolskie	62-510 Konin ul. Sulańska 11	200000	5735,258	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. ul. Sulańska 11, 62-510 Konin
27.	zachodnio-pomorskie	Dalsze gm. Myślubórz	65 000	6 548	Eko – Myśl Spółka z o.o. Dalsze 36 74-300 Myślubórz
28.		Sianów	30 000	1 807,3	PGK Spółka z o.o. ul. Komunalna, 75-724 Koszalin

* składowisko przyjmujące jedynie odpady z terenu gminy Trzebnica i gmin ościennych

** azbest jest składowany w wydzielonej kwaterze na składowisku

*** azbest jest składowany razem z innymi odpadami niebezpiecznymi w kwaterze przeznaczonej na składowanie odpadów niebezpiecznych – składowisko funkcjonujące wyłącznie na potrzeby KGHM, 5000 ton to szacunkowa pojemność dyspozycyjna składowiska i dotyczy wszystkich odpadów niebezpiecznych, przewidywane zamknięcie w 2012 r.

(Referat na konferencję nt. azbestu planowaną na dzień 16 czerwca 2010 r. w Senacie RP A. Duch-Szczęсна)

Zgodnie z art. 17 pkt. 1 i 3a Ustawy o odpadach wytwórca odpadów jest obowiązany do:

- 1) uzyskania decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami niebezpiecznymi, jeżeli wytwarza odpady niebezpieczne w ilości powyżej 0,1 Mg rocznie,
- 2) przedłożenia informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami, jeżeli wytwarza odpady niebezpieczne w ilości do 0,1 Mg rocznie albo powyżej 5 Mg rocznie odpadów innych niż niebezpieczne oraz wytwórca odpadów,

który jednocześnie prowadzi działalność w zakresie rozbiórki i remontów obiektów, w wyniku której powstają odpady zawierające azbest i który przetwarza te odpady w urządzeniach przewoźnych, jest obowiązany do uzyskania jednej decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami, obejmującej odpady powstające w wyniku rozbiórki i remontów oraz odpady powstałe w wyniku eksploatacji urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest.

Program gospodarki odpadami niebezpiecznymi jest zatwierdzany, w drodze decyzji, przez właściwy organ, którym jest:

- 1) regionalny dyrektor ochrony środowiska — dla przedsięwzięć i zdarzeń na terenach zamkniętych, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 maja 1989 r. — Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2005 r. Nr 240, poz. 2027, z późn. zm.);
- 2) marszałek województwa — dla przedsięwzięć i zdarzeń, o których mowa w art. 378 ust. 2a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. — Prawo ochrony środowiska (*dotyczy wytwarzania odpadów zawierających azbest*);
- 3) starosta — dla pozostałych przedsięwzięć.

Informacje dotyczące firm, które po zmianie przepisów, posiadają decyzję zatwierdzającą program gospodarki odpadami niebezpiecznymi – w tym azbest – na terenie powiatu radomszczańskiego znajdują się w zasobach danych posiadanych przez Starostwo Powiatowe w Radomsku i tam podlegają bieżącej aktualizacji.

W celu ustalenia kosztów usunięcia wyrobów zawierających azbest uzyskano informację od kilku firm posiadających zezwolenie na usuwanie i transport tego typu odpadów.

Pod uwagę wzięta została cena demontażu azbestu, pakowania, transportu i unieszkodliwiania na składowisku. Firmy prowadzące działalność związaną z usuwaniem odpadów azbestowych

wywożą odpady na składowiska przystosowane do unieszkodliwiania odpadów azbestowych, z którymi mają podpisaną umowę.

Tabela 8. Koszty usunięcia 1 m² płyt azbestowo-cementowych (demontaż, pakowanie, transport, unieszkodliwienie).

Firma	Cena usługi zł/Mg netto	Cena usługi zł/m ² netto
Firma 1	1600,00	17,50
Firma 2	2100,00	22,00
Firma 3	1200,00	13,00

Tabela 9. Koszt utylizacji na składowisku.

Składowisko	Cena utylizacji zł/Mg netto
Składowisko 1	200-230
Składowisko 2	320

* cena ustalana jest indywidualnie w zależności od ilości przeznaczonego do składowanego azbestu

Należy założyć średni koszt usunięcia 1m² płyty cementowo-azbestowej wynosi **20,00 zł netto** i obejmuje on:

- demontaż oraz zapakowanie 1m³ płyty;
- transport 1m² płyty do miejsca składowania;
- unieszkodliwianie na składowisku 1m² płyty.

Przy unieszkodliwianiu dużych ilości azbestu cena podlega negocjacji.

Zgodnie z „Katalogiem Kosztów Kwalifikowanych dla zadań dofinansowanych ze środków WFOŚiGW w Łodzi 2012 r.” dofinansowaniu podlegają koszty związane z demontażem, transportem i unieszkodliwianiem wyrobów azbestowych. JST może ubiegać się o dofinansowanie związane z całym procesem usuwania i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest. Zakładany koszt tych prac to ok. 9 zł netto.

Koszty demontażu i utylizacji płyt azbestowo-cementowych stosowanych w budownictwie są bardzo zróżnicowane i ulegają dużym wahaniom. W rozeznaniu brano pod uwagę firmy położone w województwie łódzkim, w podobnej odległości od Kamięnska. Oczywiście ze względu na odległość najkorzystniejszym miejscem unieszkodliwiania wyrobów azbestowych jest składowisko położone w Jadwinówce k. Radomska.

Przy założeniu, że na terenie gminy do usunięcia pozostaje ok. 85 596 m² (1283,94 Mg) płyt azbestowo-cementowych przybliżony łączny koszt usunięcia wszystkich wyrobów z terenu gminy wynosi:

85 596 m² x 20 zł/m² = 1.711.920,00 zł netto (demontaż, transport, unieszkodliwienie)

85 596 m² x 9 zł/m² = 770.364,00 zł netto (transport, unieszkodliwienie)

Największe koszty będą związane z usuwaniem materiałów azbestowych z terenu zabudowy jednorodzinnej. Wielu właścicieli nieruchomości znajduje się w trudnej sytuacji materialnej, dlatego konieczne jest podjęcie działań pozwalających na dofinansowanie prac związanych z wymianą pokryć dachowych zawierających azbest. Będą to działania prowadzone na niższą skalę, więc prawdopodobnie po wyższych kosztach.

Gmina Kamieńsk zamierza starać się o przyznanie dotacji na prace związane z wyeliminowaniem wyrobów azbestowych ze swojego terenu. Przewiduje się, że w przypadku pozyskania funduszy w następnych latach zainteresowanie tematyką będzie znacznie wzrastać. Ponadto pogarszać będzie się stan istniejących pokryć dachowych, co będzie wymuszać na właścicielach ich wymianę. Potrzeby w tym zakresie będą coraz lepiej znane, będzie możliwe precyzyjne planowanie środków niezbędnych na ten cel, co prowadzi będzie do stopniowego wyeliminowania wyrobów azbestowe z terenu gminy - cel programu. Wdrażanie Programu na obszarze Gminy Kamieńsk powinno być zintegrowane z działaniami podejmowanymi zarówno na poziomie województwa jak i powiatu.

W roku 2032 zaleca się wykonać ponowną inwentaryzację w celu sprawdzenia, czy na terenie są jeszcze wyroby zawierające azbest. W takim przypadku powinno się usunąć je z urzędu (egzekwując wykonanie tego obowiązku od posiadacza w drodze administracyjnej).

11. Harmonogram działań na lata 2012 – 2032.

W harmonogramie przewidziano następujące działania:

1. Organizacja kampanii edukacyjno-informacyjnej w zakresie postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania.

Z uwagi na zaobserwowane zainteresowanie problematyką azbestu wśród mieszkańców, oraz niskim poziomem znajomości zagadnienia utylizacji i związanym z tym zagrożeniem dla zdrowia proponuje się przeprowadzanie działalności edukacyjno – informacyjnej. Zminimalizuje to problematykę „dzikich” wysypisk, oraz wpłynie na poprawne zabezpieczenie wyrobów zdeponowanych na terenie posesji. Znajomość prawa i procedur wpłynie na sprawne przygotowywanie wniosków i organizację wywozu wyrobów azbestowych. Działalność powinna być realizowane poprzez następujące narzędzia: lokalna praca, ulotki, strona internetowa itp.

Korzystnym rozwiązaniem będzie pozyskanie informacji – najlepiej w formie deklaracji od osób fizycznych – o chęci usunięcia pokryć azbestowych. Z przeprowadzonej inwentaryzacji wynika, iż większość, bo ok. 69 % wyrobów azbestowych zlokalizowanych na budynkach gospodarczych i zalicza się do III stopnia pilności. Zakładając koszt usunięcia na poziomie 20 zł/m² otrzymamy: ok. 58743,00 m² x 20 zł = 1.174.860 zł.

2. Aktualizacja inwentaryzacji i utworzenie bazy danych w oparciu o rejestr wniosków.

3. Utworzenie systemu pomocy finansowej dla mieszkańców gminy oraz pozyskiwanie funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu.

4. Odbiór odpadów azbestowych z nieruchomości oraz likwidacja „dzikich” wysypisk.

- a. Założenie i prowadzenie rejestru wniosków, ustalenie kolejności - data złożenie ewentualnie stopień pilności.
- b. Pozyskiwanie funduszy na realizację Programu.
- c. Przetarg na wybór przewoźnika.
- d. Nadzorowanie przebiegu prac utylizacyjnych

5. Monitoring realizacji Programu i okresowe raportowanie jego realizacji władzom samorządowym oraz mieszkańcom.

6. Okresowa weryfikacja i aktualizacja Programu.

Podstawowe z nich wraz z ramami czasowymi przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 10. Harmonogram działania na lata 2012-2032.

Lp.	Działanie	Termin realizacji
1.	Opracowanie regulaminu dofinansowania działań polegających na usunięciu i unieszkodliwieniu wyrobów zawierających azbest z budynków, budowli i instalacji	II półrocze 2012
2.	Prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej wśród mieszkańców o wpływie azbestu na zdrowie i środowisko oraz zasadach usuwania wyrobów zawierających azbest	2012-2032
3.	Coroczna aktualizacja bazy danych o materiałach zawierających azbest znajdujących się na terenie gminy	2012-2032
4.	Usuwanie wyrobów zawierających azbest	2012-2032
5.	Zapewnienie środków finansowych w budżecie oraz pozyskiwanie środków z funduszy ochrony środowiska (i innych) na wsparcie działań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest	2012-2032
6.	Monitorowania realizacji programu - coroczne sprawozdania z realizacji programu przy uwzględnieniu wskaźników monitorowania	2012-2032

Podstawowymi wskaźnikami monitorowania Programu będą: ocena ilości zdjętych i unieszkodliwionych materiałów zawierających azbest znajdujących się na obiektach budowlanych oraz wzrost poziomu świadomości społecznej w zakresie problematyki związanej z azbestem. Szczegółowy wykaz proponowanych wskaźników przedstawiono poniżej.

Tabela 11. Wykaz proponowanych wskaźników monitoringu.

Lp.	Wskaźniki monitoringu	Jednostka
1	Ilość mieszkańców, dzieci i młodzieży szkolnej objętej konkursami, pogadankami związanymi z problematyką zagrożenia azbestem	Liczba mieszkańców, uczniów./opis przedsięwzięcia
2	Ilość ulotek, publikacji w lokalnej prasie, na stronie internetowej w ramach kampanii edukacyjno-informacyjnej z zakresu usuwania wyrobów zawierających azbest.	szt./opis przedsięwzięcia
3	Masa wytworzonych odpadów zawierających azbest powstałych podczas usuwania materiałów zawierających azbest z terenu gminy.	Mg/rok
4	Ilość wyrobów zawierających azbest pozostała do likwidacji.	Mg
5	Procentowa ilość usuniętych odpadów zawierających azbest w stosunku do ilości zinwentaryzowanej.	%
6	Liczba wniosków zgłoszonych przez mieszkańców związanych z realizacją Programu	Liczba/opis
7	Ilość dzikich wysypisk odpadów zawierających azbest.	szt., pow. m ²
8	Wykorzystanie środków finansowych zaplanowanych na realizację Programu	%
9	Nakłady finansowe poniesione przez Gminę Kamieńsk w związku z usunięciem odpadów azbestowych.	tys. zł

*Szczegółowe zasady finansowania usuwania azbestu
oraz wyrobów azbestowych zostaną określone
przez Radę Gminy w formie uchwały.*

Gmina Kamieńsk planuje usunięcie całej ilości azbestu. W związku z tym Program zakłada realizację szeregu zadań przedstawionych w powyższym harmonogramie. W celu zapewnienia logicznej spójności prowadzonych działań w Programie wyznaczone zostały ustalenia długoterminowe (lata 2012 – 2032, tj. okres 20 lat) oraz przyjęto zadania krótkoterminowe (lata 2012 – 2016, tj. okres 4 lat).

Cele krótkoterminowe 2012 – 2016.

Cele krótkoterminowe obejmują działania związane z gospodarką odpadami, które realizowane będą w latach 2012 – 2016. Przyjęto następujące cele:

- utworzenie bazy danych o lokalizacji istniejących wyrobów zawierających azbest – **inwentaryzacja została już przeprowadzona,**
- edukacja mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania,
- pozyskiwanie funduszy ze źródeł własnych oraz zewnętrznych na realizację Programu.
- usuwanie wyrobów zawierających azbest,
- odbiór odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych,
- transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest,
- monitoring realizacji Programu i okresowe raportowanie jego realizacji władzom samorządowym oraz mieszkańcom.

Z przeprowadzonej inwentaryzacji wynika, iż ok. 2 % wyrobów azbestowych to *wyroby już zdemontowane, zalegające na terenach posesji, których usunięcie należy uwzględnić w pierwszym etapie.* Ponadto istotnym działaniem ze względu na rozmiar przedsięwzięć będzie usuwanie wyrobów azbestowych z budynków gospodarczych. Biorąc pod uwagę ilości zabudowanego azbestu w tych budynkach (69%) będą to działania najbardziej spektakularne,

przynoszące największy, pozytywny efekt ekologiczny w postaci uzyskania w otoczeniu czystego i zdrowego powietrza wolnego od włókien azbestowych.

Cele długoterminowe 2012 – 2032.

Cele długoterminowe obejmują działania związane z gospodarką odpadami, które realizowane będą do roku 2032. W ramach realizacji tych celów przyjęto:

- wdrożenie systemu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest oraz systemu ich magazynowania i wywozu na składowisko odpadów niebezpiecznych,
- oczyszczenie terenów miejskich i innych terenów publicznych z odpadów azbestowych,
- wyeliminowanie i unieszkodliwienie ich poprzez deponowanie odpadów zawierających azbest na bezpiecznych składowiskach odpadów azbestowych,
- prowadzenie monitoringu realizacji Programu i okresowe raportowanie jego realizacji władzom samorządowym oraz mieszkańcom.

Metody realizacji programu.

Program jest elastyczny i otwarty. Tworząc koncepcję programu przyjęto następujące założenia:

1. Uczestnikami programu są mieszkańcy Gminy Kamięńsk, a w szczególności właściciele nieruchomości, na terenie których znajdują się budynki z pokryciami dachowymi wykonanymi z materiałów zawierających azbest
2. Informacja o programie jest ogólnie dostępna.
3. Metody realizacji programu są następujące:
 - ulotki i plakaty o azbecie, jego szkodliwym działaniu i realizacji programu,
 - informacje zamieszczane na stronie internetowej gminy,
 - informacje zamieszczane na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy,
 - informacje zamieszczane w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy.

Nie istnieje ustawowa konieczność pomocy finansowej mieszkańcom w usuwaniu azbestu, jednak ze względu na stopień nagromadzenia tych wyrobów na terenie gminy samorząd będzie zrealizować „Program...” do 2032 roku. Środki finansowe na usuwanie azbestu zostaną uwzględnione w budżecie gminy ze środków przeznaczonych na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej, przewidzianych w planie wydatków na zadanie pn. Przedsięwzięcia związane z gospodarką odpadami.

O kolejności usuwania wyrobów azbestowych będzie decydować ocena stanu technicznego pokrycia dachowego.

Zakłada, się w przypadku pozyskania przez gminę dotacji z innych źródeł zewnętrznych uczestnicy Programu uzyskają dofinansowanie poniesionych kosztów związanych z usuwaniem azbestu (osoby fizyczne nie prowadzące działalności gospodarczej) w wysokości uzależnionej od wielkości pozyskanych środków. Dodatkowo właściciele nieruchomości muszą wziąć pod uwagę koszty związane z demontażem, a także zakupem i założeniem nowego pokrycia dachowego.

12. Wytyczne dotyczące przepisów BHP w zakresie bezpiecznego usuwania wyrobów azbestowych.

Wyroby zawierające azbest znajdujące się w budynkach nie są samoczynnym zagrożeniem dla jego mieszkańców, nie muszą być bezwzględnie usuwane z obiektu. Ważne jest, aby były one prawidłowo eksploatowane, tj. zgodnie ze swoim przeznaczeniem i zgodnie z zaleceniami dotyczącymi użytkowania wyrobów azbestowych lub ich opisem technicznym, ewentualnie gwarancją. W celu przedłużenia użytkowania wyrobów zawierających azbest i zachowania ich dobrego stanu możliwa jest impregnacja lub pomalowanie. Dotyczy to tylko wyrobów, które są w dobrym stanie technicznym i których powierzchnia jest czysta. Są to mimo wszystko rozwiązania tymczasowe, gdyż jedynie przesuwają w czasie istniejący problem, nie rozwiązując go. Z kolei wyroby typu: izolacje azbestowe, tektury, sznury itp. oraz wyroby znajdujące się wewnątrz obiektów, zwłaszcza wyroby w obiektach systematycznie użytkowanych, należy bezwarunkowo usunąć. Właściciel (zarządca) obiektów i urządzeń budowlanych z zabudowanymi wyrobami zawierającymi azbest powinien dokonać ich przeglądu technicznego, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71 poz. 649) oraz Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192 poz. 1876).

Wszelkie prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest należy dokonywać zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 1994r Prawo budowlane, rozdz. 4 "Postępowanie poprzedzające rozpoczęcie robót budowlanych", rozdz. 5 "Budowa i oddawanie do użytku obiektów budowlanych". W przypadku konieczności usunięcia elementów zawierających azbest z obiektów budowlanych, inwestor musi przestrzegać przepisów Prawa Budowlanego oraz przepisów specjalnych dotyczących azbestu.

Inwestor jest zobowiązany do zorganizowania procesu budowy, z uwzględnieniem zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, a w szczególności zapewnienie:

- opracowania projektu budowlanego i stosownie do potrzeb innych projektów,
- objęcia kierownictwa budowy przez kierownika budowy,
- opracowania planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
- wykonania i odbioru robót budowlanych przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych – art. 18 ust. 1 Ustawy z dnia 27 lipca 2001 r o zmianie ustawy – Prawo budowlane.

Jeżeli przy usuwaniu, demontażu i rozbiórce elementów azbestowych lub materiałów zawierających azbest nie wystąpi naruszenie ani wymiana fragmentów konstrukcji budynku oraz gdy nie ulegnie zmianie wygląd elewacji, to pozwolenie na budowę, będące jednocześnie pozwoleniem na rozbiórkę, nie jest wymagane. W przeciwnym wypadku uzyskanie takiego pozwolenia jest konieczne. Prace mające na celu usunięcie azbestu z obiektu budowlanego, powinny być poprzedzone zgłoszeniem tego faktu właściwemu organowi administracji architektoniczno-budowlanej na 30 dni przed planowanym rozpoczęciem robót. Tylko przedsiębiorcy posiadający odpowiednią decyzję sankcjonującą wytwarzanie odpadów niebezpiecznych mogą wykonywać prace związane z usuwaniem azbestu. Wykonanie prac przez inwestora we własnym zakresie także wymaga uzyskania takiej decyzji. Wykonawca prac zobowiązany jest sporządzić szczegółowy plan prac, który zawiera przede wszystkim:

- ilość wytworzonych odpadów,
- identyfikację rodzaju azbestu,
- klasyfikację wytworzonego odpadu,
- warunki ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracy.

W celu zapewnienia warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania, wykonawca prac obowiązany jest do:

- 1) izolowania od otoczenia obszaru prac przez stosowanie osłon zabezpieczających przenikanie azbestu do środowiska;
- 2) ogrodzenia terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m, przy zastosowaniu osłon zabezpieczających przed przenikaniem azbestu do środowiska;
- 3) umieszczenia w strefie prac w widocznym miejscu tablic informacyjnych o następującej treści: "Uwaga! Zagrozenie azbestem"; w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit treść tablic informacyjnych powinna być następująca: "Uwaga! Zagrozenie azbestem - krokidolitem";
- 4) zastosowania odpowiednich środków technicznych ograniczających do minimum emisję azbestu do środowiska;
- 5) zastosowania w obiekcie, gdzie prowadzone są prace, odpowiednich zabezpieczeń przed pyleniem i narażeniem na azbest, w tym uszczelnienia otworów okiennych i drzwiowych, a także innych zabezpieczeń przewidzianych w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia;
- 6) codziennego usuwania pozostałości pyłu azbestowego ze strefy prac przy zastosowaniu podciśnieniowego sprzętu odkurzającego lub metodą czyszczenia na mokro;
- 7) izolowania pomieszczeń, w których zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń pyłu azbestowego dla obszaru prac, w szczególności izolowania pomieszczeń w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit;
- 8) stosowania zespołu szczelnych pomieszczeń, w których następuje oczyszczenie pracowników z azbestu (komora dekontaminacyjna), przy usuwaniu pyłu azbestowego przekraczającego dopuszczalne wartości stężeń;
- 9) zapoznania pracowników bezpośrednio zatrudnionych przy pracach z wyrobami zawierającymi azbest lub ich przedstawicieli z planem prac, a w szczególności z wymogami dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy w czasie wykonywania prac.

Prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest prowadzi się w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska oraz powodujący zminimalizowanie pylenia poprzez:

- nawilżanie wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem lub demontażem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy;
- demontaż całych wyrobów (płyt, rur, kształtek) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe;

- odpajanie materiałów trwale związanych z podłozem przy stosowaniu wylącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze;
- prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza w przypadku stwierdzenia występowania przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń pyłu azbestu w środowisku pracy, w miejscach prowadzonych prac, w tym również z wyrobami zawierającymi krokidolit;
- codzienne zabezpieczanie zdemontowanych wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz ich magazynowanie na wyznaczonym i zabezpieczonym miejscu.

Wykonawca usuwający azbest zobowiązany jest złożyć właścicielowi/ zarządcy nieruchomości pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonanych prac i oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego. Oświadczenie to przechowuje się przez okres co najmniej 5 lat. Ponadto wykonawca pakuje i przygotowuje odpady azbestowe do transportu. Transport wyrobów i odpadów zawierających azbest, należy wykonać w sposób uniemożliwiający misję azbestu do środowiska, w szczególności przez:

- 1) szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm wyrobów i odpadów o gęstości objętościowej równej lub większej niż 1.000 kg/m³;
- 2) zestalenie przy użyciu cementu, a następnie po utwardzeniu szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm odpadów zawierających azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1.000 kg/m³;
- 3) szczelne opakowanie odpadów pozostających w kontakcie z azbestem i zakwalifikowanych jako odpady o gęstości objętościowej mniejszej niż 1.000 kg/ m³ w worki z folii polietylenowej o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm, a następnie umieszczenie w opakowaniu zbiorczym z folii polietylenowej i szczelne zamknięcie;
- 4) utrzymywanie w stanie wilgotnym odpadów w trakcie ich przygotowywania do transportu;
- 5) oznakowanie opakowań;
- 6) magazynowanie przygotowanych do transportu opakowań w osobnych miejscach zabezpieczonych przed dostępem osób niepowołanych.

Odpady może przekazać tylko podmiotom, które uzyskały zezwolenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie unieszkodliwiania odpadów azbestowych i transportu

tych odpadów. Prawidłowość wykonywanych działań w tym zakresie powinna być potwierdzona kartami ewidencji i przekazania odpadów.

13. Procedury postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest.

Procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest prezentowane są w czterech następujących grupach:

Grupa I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.

Procedura 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.

Procedura 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

Grupa II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.

Procedura 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz oczyszczeniem obiektu, terenu, instalacji.

Grupa III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5. Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Grupa IV. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 6. Składowanie odpadów na składowiskach lub wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

W opracowaniu zawarte są procedury, które kierowane są do właścicieli i zarządców przy pracach związanych z wyrobami zawierającymi azbest oraz obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

13.1. Procedura I

Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.

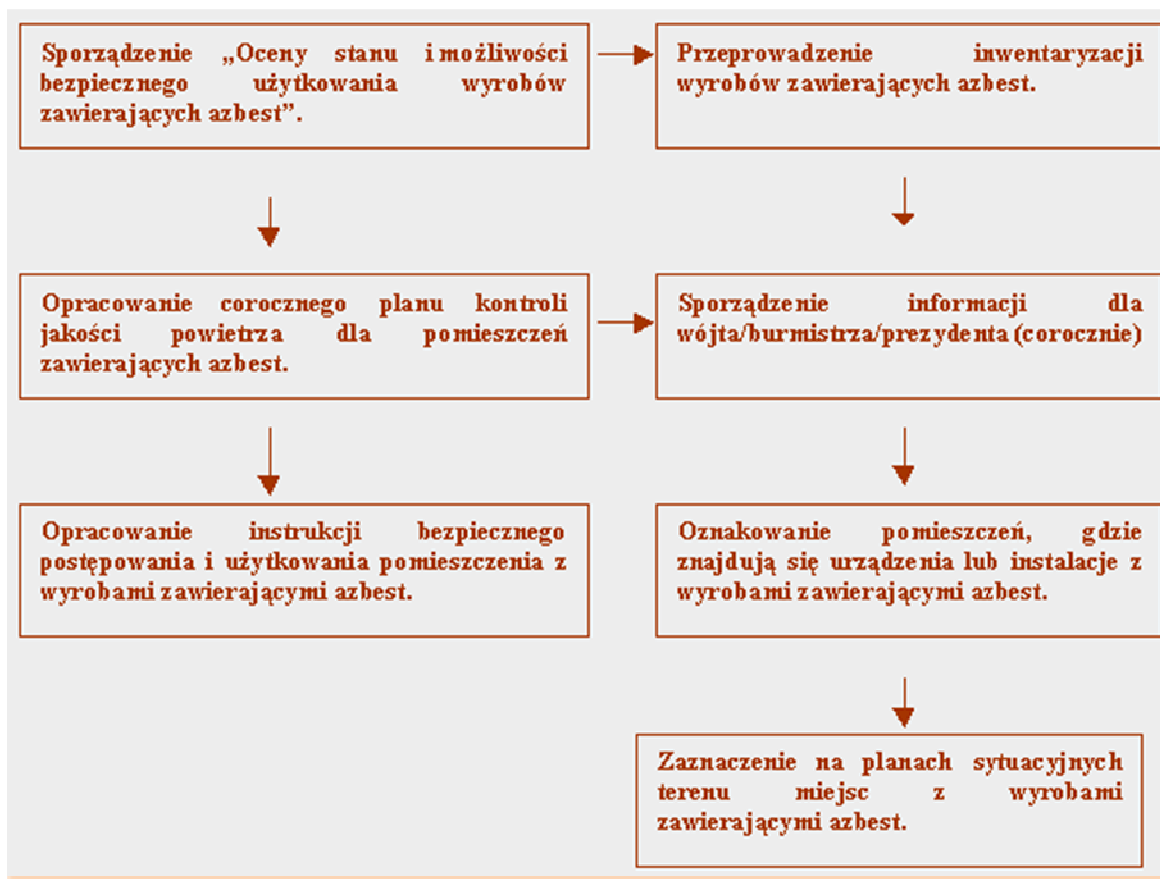
Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów, gdzie znajdują się azbest lub wyroby zawierające azbest. Procedura dotyczy bezpiecznego ich użytkowania.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje cały okres, w którym budynek, budowla, instalacja lub urządzenie przemysłowe oraz teren, niezależnie od ich wielkości lub stanu, charakteryzuje się tym, że znajdują się tam wyroby zawierające azbest.

Schemat postępowania

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia technicznego oraz terenu, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest, ma obowiązek sporządzenia, w dwóch egzemplarzach, „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” (§ 4 ust. 2). Zgodnie z załącznikiem nr 1 Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31), właściciele lub zarządcy, którzy spełnili ten obowiązek wcześniej, sporządzają następne „Oceny...” w terminach wynikających z warunków poprzedniej „Oceny...” tzn.:

- po pięciu latach, jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nieuszkodzone,
- po roku, jeżeli przy poprzedniej „Ocenie...” ujawnione zostały drobne (do 3% powierzchni wyrobów) uszkodzenia.

Wyroby, które posiadały lub posiadają duże i widoczne uszkodzenia, powinny zostać bezzwłocznie usunięte.

Jeden egzemplarz „Oceny...” właściciel lub zarządca zobowiązany jest złożyć właściwemu terenowo organowi architektoniczno-budowlanemu lub powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego w terminie do 30 dni od dnia jej sporządzenia. Drugi egzemplarz zachowuje przy dokumentacji budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu do czasu sporządzenia następnej „Oceny..” (§ 4 ust. 3).

Właściciel lub zarządca obowiązany jest do przeprowadzenia inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest (§ 7 ust. 1). Wyniki inwentaryzacji powinny służyć do sporządzenia informacji dla wójta, burmistrza lub prezydenta miasta – właściwego dla lokalizacji budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest (§ 7 ust. 5). Informacje należy sporządzić według wzorów zamieszczonych w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876):

Załącznik nr 3 – Informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania.

Załącznik nr 4 – Informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone.

W celu wykazania ewentualnych zmian w ilości posiadanych wyrobów zawierających azbest, informacje przedkłada się corocznie (§ 7 ust. 6). Pozwala to także na ocenę zagrożenia dla ludzi i środowiska w danym rejonie.

Właściciel lub zarządcą budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie występują wyroby zawierające azbest, obowiązany jest ponadto do:

- oznakowania pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest – odpowiednim znakiem ostrzegawczym dla azbestu (zał. nr 1 ww. rozporządzenia) (§ 6 ust. 2),
- opracowania i wywieszenia na widocznym miejscu instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest (§ 3 ust. 2),
- zaznaczenia na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest (§ 6 ust. 4).

Jeżeli w budynku, budowli, instalacji lub urządzeniu oraz na terenie znajdują się wyroby zawierające azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m^3 (tzw. „miękkie”) lub, jeżeli wyroby zawierają azbest krokidolit, a także jeżeli te wyroby znajdują się w zamkniętych pomieszczeniach, lub istnieje uzasadniona obawa dużej emisji azbestu do środowiska – właściciel lub zarządcą powinien opracować plan kontroli jakości powietrza (monitoringu), a jego wyniki uwzględnić przy dalszej eksploatacji lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

13.2. Procedura II.

Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

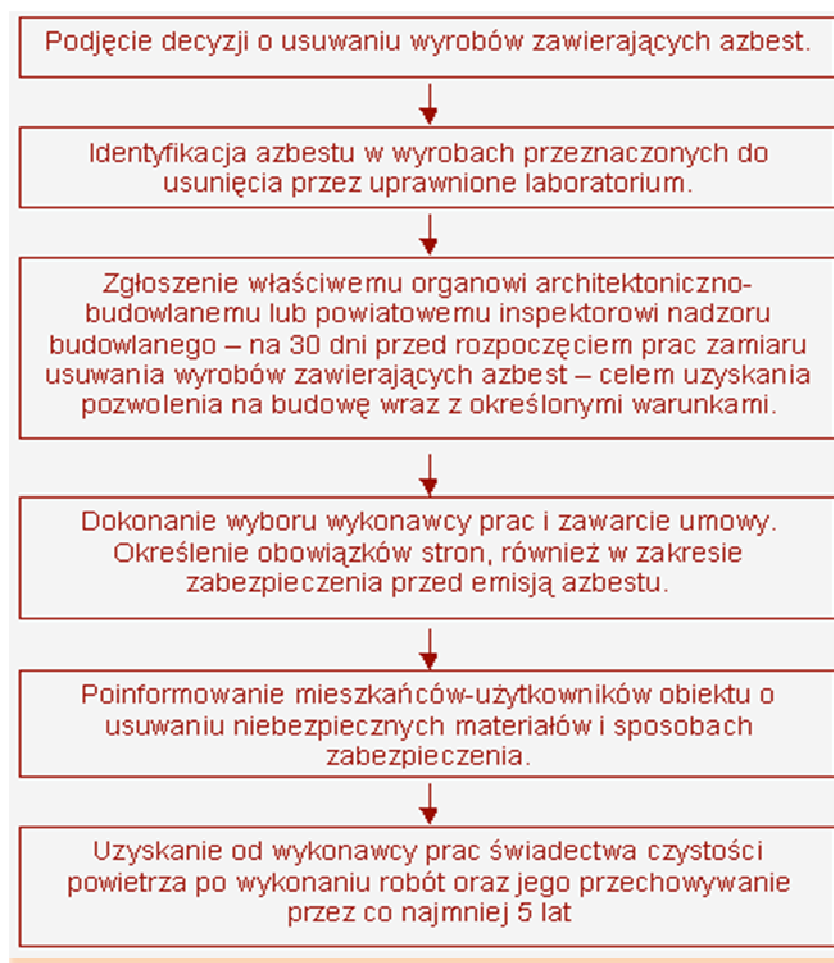
Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i postępowania właścicieli, zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów z wyrobami zawierającymi azbest – przed wykonywaniem i w czasie wykonywania prac usuwania lub zabezpieczania takich wyrobów.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje okres od podjęcia decyzji o zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest do zakończenia tych robót i uzyskania stosownego oświadczenia wykonawcy prac.

Schemat postępowania

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie znajdują się azbest lub wyroby zawierające azbest, powinien dokonać identyfikacji rodzaju i ilości azbestu w wyrobach przez uprawnione do takich prac laboratorium (§ 6 ust. 1 pkt 3 ppkt. a). Identyfikacja azbestu powinna nastąpić w okresie użytkowania wyrobów, jeszcze

przed rozpoczęciem wykonywania prac zabezpieczenia lub usuwania takich wyrobów, o ile informacja ta, nie jest podana w innych dokumentach budowy przedmiotowego obiektu.

Identyfikacja azbestu jest obowiązkiem właściciela lub zarządcy. Obowiązek ten wynika z tytułu własności oraz odpowiedzialności prawnej, dotyczącej ochrony osób trzecich przed szkodą, która może powstać w związku z nieodpowiednią eksploatacją przedmiotu stanowiącego własność. Wyniki identyfikacji azbestu powinny być uwzględniane przy:

- sporządzaniu „Oceny...”,
- sporządzaniu informacji dla wójta, burmistrza, prezydenta miasta,
- zawieraniu umowy na wykonanie prac zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z wykonawcą tych prac - wytwarzającym odpady niebezpieczne.

Właściciel lub zarządca może także zlecić wykonanie identyfikacji azbestu w wyrobach odpowiednio przygotowanym osobom lub podmiotom prawnym. W każdym przypadku powinno to mieć miejsce przed rozpoczęciem prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest..

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest ma obowiązek zgłoszenia, na 30 dni przed rozpoczęciem prac, wniosku o pozwolenie na budowę (remont), wraz z określonymi warunkami. Wniosek powinien być sporządzony z uwzględnieniem przepisów wynikających z art. 30 ust. 7 ustawy – Prawo budowlane. Zatajenie informacji o występowaniu azbestu w wyrobach, które będą przedmiotem prac remontowo-budowlanych, skutkuje – na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska – odpowiedzialnością prawną. Po dopełnieniu obowiązków formalnoprawnych, właściciel lub zarządca dokonuje wyboru wykonawcy prac - wytwórcy odpadów niebezpiecznych. Zawiera umowę na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczenia budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z azbestu. W umowie powinny być jasno sprecyzowane obowiązki stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu w czasie wykonywania prac.

Niezależnie od obowiązków wykonawcy prac, właściciel lub zarządca powinien poinformować mieszkańców lub użytkowników budynku, budowli, instalacji lub urządzenia

oraz terenu o usuwaniu niebezpiecznych materiałów zawierających substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla ludzi oraz o sposobach zabezpieczenia przed tą szkodliwością.

Na końcu właściciel lub zarządca powinien uzyskać od wykonawcy prac pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania robót i oczyszczenia z azbestu (§ 8 ust. 3), a następnie przechowywać je, przez okres co najmniej 5 lat, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu (§ 8 ust. 4).

Ustawy wraz z aktami wykonawczymi wprowadzają uregulowania, które stają się właściwymi narzędziami prawnymi do wycofywania azbestu z gospodarki. Stanowią one dobrą i uszczegółowioną bazę do działań programowych zarówno w odpowiednich urządach, przedsiębiorstwach, jak i dla wszystkich zainteresowanych procesem oczyszczania kraju ze stosowanych od wielu lat wyrobów z udziałem azbestu.

Należy również podkreślić, że stosowane w przeszłości w budownictwie i innych dziedzinach gospodarki wyroby z udziałem azbestu, nie stanowią zagrożenia, dopóki materiały te nie są uszkodzone. Zagrożeniem może być ich niewłaściwe usuwanie, gdzie w czasie obróbki mechanicznej (m.in. kruszenia, łamania) następuje uwalnianie się włókien azbestowych do powietrza i zachodzi niebezpieczeństwo ich wdychania. W tym kontekście usuwanie pokryć dachowych i innych materiałów budowlanych z zawartością azbestu będzie procesem długotrwałym i kosztownym, który musi być rozłożony na wiele lat. Proces ten powinien być przeprowadzony z zachowaniem szczególnych zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

13.3. Procedura III

Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zasad postępowania podczas prac przygotowawczych do zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje całokształt prac oraz postępowania dotyczącego przygotowania do zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Opis szczegółowy

W rozumieniu przepisów ustawy o odpadach (art. 3 ust. 3 pkt. 22) wytwórcą odpadów powstających w wyniku świadczenia usług w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektów, czyszczenia zbiorników lub urządzeń oraz sprzątnania, konserwacji i napraw jest podmiot, który świadczy usługę, chyba, że umowa o świadczeniu usługi stanowi inaczej, a więc wykonawca prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Wytwórcę odpadów obowiązuje postępowanie określone przepisami ustawy o odpadach. Podstawową czynnością dla przedsiębiorcy, który zamierza podjąć działalność w zakresie wytwarzania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, w ilości powyżej 0,1 Mg rocznie, jest opracowanie programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi i zawierającymi azbest zatwierdzonego przez właściwego, ze względu na miejsce wytwarzania odpadów, starostę.

Marszałek województwa zatwierdza programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a starosta dla pozostałych przedsięwzięć.

Program gospodarki odpadami niebezpiecznymi dołączony do wniosku o wydanie decyzji zatwierdzającej program, powinien zawierać:

- wyszczególnienie rodzajów odpadów niebezpiecznych, przewidzianych do wytwarzania, a w przypadku, gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające do ustalenia zagrożeń, jakie mogą powodować odpady niebezpieczne, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania składu chemicznego i właściwości odpadów,
- określenie ilości odpadów niebezpiecznych poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytworzenia w ciągu roku,
- informacje wskazujące na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów niebezpiecznych lub ograniczenia ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko,

- opis dalszego sposobu gospodarowania odpadami niebezpiecznymi, z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych,
- wskazanie miejsca i sposobu oraz rodzaju magazynowanych odpadów niebezpiecznych.

Wytwórca odpadów (wytwarzający rocznie do 0,1 Mg odpadów niebezpiecznych) na 30 dni przed rozpoczęciem działalności powodującej powstawanie odpadów lub zmianą tej działalności wpływającą na ilość lub rodzaj wytwarzanych odpadów lub sposobów gospodarowania nimi, opracowuje i składa właściwemu staroście (w 4 egzemplarzach) informację o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania nimi.

Informacja powinna zawierać:

- wyszczególnienie rodzajów odpadów przewidzianych do wytwarzania, w przypadku, gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające, do ustalenia zagrożeń, jakie te odpady mogą powodować, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania podstawowego składu chemicznego i właściwości odpadów,
- określenie ilości odpadów poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytwarzania w ciągu roku,
- informacje wskazujące na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko,
- opis dalszego sposobu gospodarowania odpadami, z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- wskazanie miejsca i sposobu oraz rodzaju magazynowanych odpadów.

Do rozpoczęcia działalności powodującej powstawanie odpadów można przystąpić, jeżeli organ właściwy do przyjęcia informacji, w terminie 30 dni od dnia złożenia informacji nie wniesie sprzeciwu, w drodze decyzji. Wytwórca odpadów może zlecić wykonanie obowiązku gospodarowania odpadami innemu posiadaczowi odpadów. Posiadacz odpadów może je przekazywać wyłącznie podmiotom, które uzyskały zezwolenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami.

Po dopełnieniu obowiązków wynikających z ogólnych zasad postępowania wykonawca prac uprawniony jest do przyjęcia zlecenia i zawarcia umowy na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest, wraz z oczyszczaniem miejsca prac z azbestem. Dla prawidłowego zawarcia umowy koniecznym jest określenie stanu środowiska przed

przystąpieniem do prac, w tym strefy przyszłych prac. Pozwoli to na określenie stopnia narażenia na azbest w miejscu pracy oraz prawidłowe przygotowanie planu prac.

Plan pracy powinien być sporządzony zgodnie ze stosownymi przepisami i zawierać m.in.:

- określenie miejsca wykonywania prac oraz charakteru prac i przewidywanego czasu ich trwania,
- określenie rodzaju azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia,
- aktualną „Ocenę stanu...”,
- przewidywaną ilość wytwarzanych odpadów do usunięcia,
- ustalenie odpowiednich sposobów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- określenie rodzajów i metod pracy, z uwzględnieniem technicznych środków,
- określenie sposobów eliminowania lub ograniczenia uwalniania się pyłu azbestu do powietrza,
- zapewnienie pracownikom niezbędnej ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracy,
- charakterystykę środków ochronnych użytych do ochrony pracowników i innych osób znajdujących się w miejscu pracy.

Następnie powinien zostać opracowany plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, "plan bioz", obejmujący m.in.:

- informacje dotyczące przewidywanych zagrożeń, występujących podczas realizacji robót budowlanych, określające skalę i rodzaje zagrożeń oraz miejsce i czas ich wystąpienia,
- informacje o wydzieleniu i oznakowaniu miejsc prowadzenia robót budowlanych, stosownie do rodzaju zagrożenia,
- informacje o sposobie prowadzenia instruktażu pracowników przed przystąpieniem do realizacji robót szczególnie niebezpiecznych, w tym: określenie zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia, konieczność stosowania przez pracowników środków ochrony indywidualnej, zasady bezpośredniego nadzoru nad pracami szczególnie niebezpiecznymi, przez wyznaczone w tym celu osoby,
- określenie sposobu przechowywania i przemieszczania materiałów, wyrobów, substancji oraz preparatów niebezpiecznych na terenie budowy,
- wskazanie środków technicznych i organizacyjnych, zapobiegających niebezpieczeństwom wynikającym z wykonywania robót budowlanych w strefach szczególnego zagrożenia zdrowia lub w ich sąsiedztwie.

Pracodawca jest obowiązaný zapoznać pracowników lub ich przedstawicieli z planem prac, szczególnie w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

Wykonawca prac jest obowiązaný przeszkolić wszystkie osoby pozostające w kontakcie z azbestem, pracowników bezpośrednio zatrudnionych, kierujących i nadzorujących prace w zakresie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy postępowaniu z wyrobami zawierającymi azbest i ich odpadami. Szkolenie powinno być przeprowadzone zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej, oraz przez upoważnione instytucje i potwierdzone odpowiednim świadectwem lub zaświadczeniem.

Pracodawca jest obowiązaný do:

- zapewnienia pracownikom odpowiednich ubrań roboczych zabezpieczających pracowników w czasie trwania robót i oczyszczania terenu.
- przygotowania, prowadzenia i przechowywania rejestru pracowników narażonych na działanie azbestu.

Ważną sprawą jest przygotowanie miejsca i sposobu tymczasowego magazynowania odpadów niebezpiecznych na placu budowy, po ich demontażu, a jeszcze przed transportem na składowisko. Miejsce takie powinno być wydzielone i zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych oraz oznakowane znakami ostrzegawczymi o treści: „Uwaga! Zagrozenie azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”.

Na potrzeby ewidencji odpadów niebezpiecznych, wytwórca odpadów przygotowuje dokumenty, którymi są:

- karta przekazania odpadu (załącznik nr 5),
- karta ewidencji odpadu (załącznik nr 6).

Celem zapewnienia składowania odpadów niebezpiecznych powstałych po usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwórca odpadów powinien przed przeprowadzeniem robót, zawrzeć porozumienie z zarządzającym składowiskiem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Ważne znaczenie dla prawidłowego przygotowania robót ma skompletowanie wyposażenia technicznego, w tym narzędzi ręcznych i wolnoobrotowych, narzędzi mechanicznych, urządzeń wentylacyjnych oraz podstawowego sprzętu

przeciwpożarowego. Na tym etapie należy też zabezpieczyć techniczne środki zapobiegające emisji azbestu w miejscu pracy oraz środowisku, w zależności od określenia stanu środowiska, przed przystąpieniem do wykonywania prac.

Jeżeli usuwane są wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m³, lub inne, mocno uszkodzone, a także zawierające krokidolit oraz wyroby znajdujące się w pomieszczeniach zamkniętych, to niezbędne jest zawarcie umowy z laboratorium upoważnionym do prowadzenia monitoringu powietrza.

W planie prac – w zależności od wielkości lub specyfiki budynku, budowli, instalacji lub urządzenia, a również terenu, gdzie prowadzone będą prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest, także występującego stopnia narażenia na azbest – mogą zostać określone również inne niezbędne wymagania.

13.4. Procedura IV.

Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczeniem obiektu, terenu, instalacji.

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania wykonawców (wytwórców odpadów) prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje działania od rozpoczęcia do zakończenia prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem budynku, budowli, instalacji lub urządzenia i terenu z pozostałości azbestu.

Opis szczegółowy

Na wstępie należy wykonać odpowiednie zabezpieczenia obiektu, będącego przedmiotem prac i miejsc ich wykonywania, a także terenu wokół – przed emisją pyłu azbestu, która może mieć miejsce w wyniku prowadzenia prac.

Teren należy ogrodzić, zachowując bezpieczne odległości od traktów komunikacyjnych dla pieszych, nie mniej niż 2 m przy zastosowaniu osłon. Teren prac należy ogrodzić poprzez oznakowanie taśmami ostrzegawczymi w kolorze biało - czerwonym i umieszczenie tablic ostrzegawczych z napisami „Uwaga! Zagrozenie Azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony” lub „Zagrozenie Azbestem krokidolitem”.

Przy pracach elewacyjnych powinny być stosowane odpowiednie kurtyny zasłaniające fasadę obiektu, aż do gruntu, a teren wokół objęty kurtyną, powinien być wyłożony grubą folią, dla łatwego oczyszczania po każdej zmianie roboczej.

Ogólne zasady postępowania przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest określają następujące wymagania:

- nawilżanie wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
- demontaż całych wyrobów (płyt, rur, kształtek itp.) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe,
- odspajanie wyrobów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych narzędzi mechanicznych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
- prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza, w przypadku występowania stężeń pyłu azbestu, przekraczających dopuszczalne wartości dla miejsca pracy,
- po każdej zmianie roboczej, usunięte odpady zawierające azbest, powinny zostać szczelnie opakowane i składowane na miejscu ich tymczasowego magazynowania,
- codzienne, staranne oczyszczanie strefy prac i terenu wokół, dróg wewnętrznych oraz maszyn i urządzeń, z wykorzystaniem podciśnieniowego sprzętu odkurzającego, zaopatrzonego w filtry o dużej skuteczności ciągu (99,99% lub na mokro). Niedopuszczalne jest ręczne zamiatanie na sucho, jak również czyszczenie pomieszczeń i narzędzi pracy przy użyciu sprężonego powietrza.

W przypadku prowadzenia prac z wyrobami azbestowo - cementowymi, których gęstość objętościowa wynosi mniej niż 1000kg/m³, (tzw. miękkie), a także z innymi wyrobami, których powierzchnia jest w widoczny sposób uszkodzona lub zniszczona lub, jeżeli prace prowadzone są na obiektach, z wyrobami zawierającymi azbest krokidolit, lub też

w pomieszczeniach zamkniętych, powinny być zastosowane szczególne zabezpieczenia strefy prac i ochrony pracowników oraz środowiska, niezależnie od ogólnych zasad postępowania.

Wszystkie zdemontowane wyroby zawierające azbest powinny być szczelnie opakowane folie z polietylenu, lub polipropylenu o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm i zamykane sposób uniemożliwiający przypadkowe otwarcie (zgrzewem ciągłym lub taśmą klejącą). Niedopuszczalne jest stosowanie worków papierowych. Odpady powstałe z wyrobów gęstości objętościowej większej niż 1000kg/m^3 , a więc płyty i rury azbestowo-cementowe, lub ich części powinny być szczelnie opakowane w folię. Pył azbestowy oraz odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m^3 powinny być zestalone przy użyciu cementu lub żywic syntetycznych i po związaniu spoiwa szczelnie zapakowane w folię. Pakowanie usuniętych wyrobów zawierających azbest powinno odbywać się wyłącznie do opakowań przeznaczonych do ostatecznego składowania wyraźnie oznakowane, w sposób określony dla azbestu. Etykiety i zamieszczone na nich napisy powinny być trwałe, nieulegające zniszczeniu, pod wpływem warunków atmosferycznych czynników mechanicznych.

Dla usuniętych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz ich transportu na składowisko odpadów niebezpiecznych, wypełnia się:

- kartę ewidencji odpadu,
- kartę przekazania odpadów.

Po zakończeniu prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych – wykonawca prac ma obowiązek dokonania prawidłowego oczyszczenia strefy prac i otoczenia z pozostałości azbestu.

Oczyszczenie powinno nastąpić przez zastosowanie urządzeń filtracyjno wentylacyjnych z wysoko skutecznym filtrem (99,99%) lub na mokro.

Wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia właścicielowi lub zarządcy obiektu, będącego przedmiotem prac, oświadczenia stwierdzającego prawidłowość wykonania prac i oczyszczenia z azbestu. W przypadku, kiedy przedmiotem prac były wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m^3 lub wyroby mocno uszkodzone i zniszczone lub prace obejmowały wyroby zawierające azbest krokydolit lub prowadzone były

w pomieszczeniach zamkniętych, wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia wyników badania powietrza, przeprowadzonego przez uprawnione do tego laboratorium lub instytucje.

14. Podsumowanie.

Najważniejszym celem opracowanego „Programu usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Kamięńsk” jest likwidacja negatywnego oddziaływania azbestu na środowisko.

Usuwanie wyrobów azbestowych to proces złożony, na który wpływ ma wiele czynników min.:

- wiek wyrobu azbestu – żywotność tego materiału określana jest na ok. 30 lat przy czym w miarę upływającego czasu ulega on procesom korozji
- sytuacja finansowa mieszkańców objętych Programem – jest to czynnik najbardziej determinujący proces usuwania azbestu. Program ma na celu wskazanie możliwości dofinansowywania mieszkańców, jednak nadal dużym problemem pozostaje koszt zakupu nowego pokrycia dachowego,
- świadomość mieszkańców – zaznajomienie z procedurami i zasadami postępowania z wyrobami azbestowymi pozytywnie wpłynie na proces unieszkodliwiania. Pomoc gminy, prowadzenie akcji informacyjnych przyczyni się do prawidłowego zabezpieczania usuwanego azbestu oraz uchroni przed powstawaniem „dzikich wysypisk”.

Pomimo wprowadzonego zakazu stosowania azbestu na terenie Polski stanowi on, jeszcze przez wiele lat będzie, materiał wbudowany w wielu budynkach. Realizacja Programu usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Kamięńsk będzie procesem długofalowym ze względu na ograniczenia finansowe mieszkańców i samorządu.

Istotne jest aby mieć na uwadze, iż materiały zawierające azbest stają się szkodliwa dopiero w momencie nieprawidłowego obchodzenia się z nimi, kiedy to mogą stanowić źródło emisji włókien azbestowych do powietrza.

Ważnym aspektem Programu jest zastosowanie się właścicieli budynków do obowiązku prowadzenia okresowych kontroli i oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest. Posiadanie wiedzy na ten temat umożliwi podejmowanie przez samorząd skutecznych działań mających na celu pomoc mieszkańcom gminy w usuwaniu i unieszkodliwianiu wyrobów zawierających azbest.

15. Załączniki.

1. Załącznik nr 1 – Inwentaryzacja azbestu i odpadów azbestowych zlokalizowanych terenie Gminy Kamięńsk – stan na rok 2011.

2. Załącznik nr 2 – Informacja o wyrobach zawierających azbest.
3. Załącznik nr 3 – Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.
4. Załącznik nr 4 – Wzór „Oznakowania instalacji, urządzeń lub pomieszczeń zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest”.
5. Załącznik nr 5 - Wzór „Karty przekazania odpadu”.
6. Załącznik nr 6 - Wzór „Karty ewidencji odpadu”.
7. Załącznik nr 7 - Wzór „Wniosku o udzielenie pomocy finansowej na usuwanie wyrobów zawierających azbest z nieruchomości położonych na terenie Gminy Kamięńsk.

Załącznik Nr 1

INWENTARYZACJA AZBESTU I ODPADÓW AZBESTOWYCH NA TERENIE
GMINY KAMIĘŃSK– STAN NA ROK 2011
ZESTAWIENIE ZBIORCZE

Program usuwania azbestu i odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Kamięnsk

L.p	Adres	Ilość gosp.	Rodzaj zabudowania - budynki									
			mieszkalne		gospodarcze		mieszkalno-gospodarcze		przemysłowe		składowane	
			m ²	Mg	m ²	Mg	m ²	Mg	m ²	Mg	m ²	Mg
1	Aleksandrów	18	673,00	10,10	2075,00	31,13	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2	Danielów	31	2175,00	32,63	6740,00	101,10	334,00	5,01	0,00	0,00	190,00	2,85
3	Dąbrowa	9	150,00	2,25	1402,00	21,03	176,00	2,64	0,00	0,00	60,00	0,90
4	Gałkowice Nowe	21	1618,00	24,27	2011,00	30,17	494,00	7,41	0,00	0,00	120,00	1,80
5	Huby Rusczyński	10	379,00	5,69	1489,00	22,34	186,00	2,79	0,00	0,00	60,00	0,90
6	Szpinalów D	4	180,00	2,70	571,00	8,57	0,00	0,00	0,00	0,00	17,00	0,26
7	Szpinalów G	8	463,00	6,95	953,00	14,30	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
8	Włodzimierzów	30	2261,00	33,92	4186,00	62,79	630,00	9,45	0,00	0,00	40,00	0,60
9	Barczkowice	33	1612,00	24,18	3701,00	55,52	160,00	2,40	0,00	0,00	105,00	1,58
10	Siódemka	12	1080,00	16,20	1765,00	26,48	220,00	3,30	0,00	0,00	15,00	0,23
11	Podjezioro	18	1062,00	15,93	2157,00	32,36	846,00	12,69	0,00	0,00	141,00	2,12
12	Ozga	9	371,00	5,57	700,00	10,50	160,00	2,40	0,00	0,00	0,00	0,00
13	Ochocice	44	1354,00	20,31	6481,00	97,22	45,00	0,68	0,00	0,00	27,00	0,41
14	Koźniewice	31	580,00	8,70	4435,00	66,53	260,00	3,90	0,00	0,00	238,00	3,57
15	Napoleonów	13	815,00	12,23	5119,00	76,79	143,00	2,15	0,00	0,00	275,00	4,13
16	Gorzędów	59	3027,00	45,41	8186,00	122,79	44,00	0,66	0,00	0,00	170,00	2,55
17	Olszowiec	2	0,00	0,00	416,00	6,24	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
18	Pytowice	23	270,00	4,05	1671,00	25,07	0,00	0,00	0,00	0,00	75,00	1,13
19	Kamięnsk	61	3387,00	50,81	4685,00	70,28	145,00	2,18	0,00	0,00	20,00	0,30
	Gm. Kamięnsk -	436	21457,00	321,86	58743,00	881,15	3843,00	57,65	0,00	0,00	1553,00	23,30

Załącznik Nr 2

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾

1. Nazwa miejsca/urządzenia/instalacji, adres (województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer nieruchomości)

.....
.....

2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest – imię i nazwisko lub nazwa i adres:

.....
.....

3. Rodzaj zabudowy ²⁾:

4. Numer działki ewidencyjnej ³⁾

5. Numer obrębu ewidencyjnego ³⁾

6. Nazwa, rodzaj wyrobu ⁴⁾

7. Ilość posiadanych wyrobów (kg, m², m³, m.b., km)

8. Stopień pilności ⁵⁾

9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów (nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami) ⁶⁾:

a) nazwa i numer dokumentu

b) data ostatniej aktualizacji

10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów:

11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia (kg, m², m³, m.b., km).....

.....

(podpis)

Data

Objaśnienia:

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uznaje się każdy wyrób zawierający wagowo 0,1 % lub więcej azbestu.

2) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny.

3) Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.

4) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- drogi zabezpieczone (drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, po trwałym zabezpieczeniu przed emisją włókien azbestu),
- drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura; podać jakie.

5) Według "Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest" określonej w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010 r. Nr 162, poz. 1089).

6) Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę i numer dokumentu oraz datę jego ostatniej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.

OCENA

stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Nazwa miejsca/obektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Adres miejsca/obektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Rodzaj zabudowy¹⁾.....

Numer działki ewidencyjnej²⁾.....

Numer obrębu ewidencyjnego²⁾.....

Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾.....

Ilość wyrobów⁴⁾.....

Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾.....

Grupa/ nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
1	2	3	4
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masa natynkowa z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (olejarz obj. < 1 000 kg/m ³)	25	
4	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7	Słaba struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsca usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieuszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	
20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0	
V	Wykorzystanie miejsca/obektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej		

21	Regularne przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22	Stale lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15	
24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5	
25	Nie użytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0	
SUMA PUNKTÓW OCENY			
STOPIEŃ PILNOŚCI			

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

Stopień pilności I od 120 punktów

wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie

Stopień pilności II od 95 do 115 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku

Stopień pilności III do 90 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat

.....
oceniający Właściciel/ Zarządca
(nazwisko i imię) (podpis)

.....
(miejscowość, data) (adres lub pieczęć z adresem)

Objaśnienia:

¹⁾ Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, Inny.

²⁾ Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.

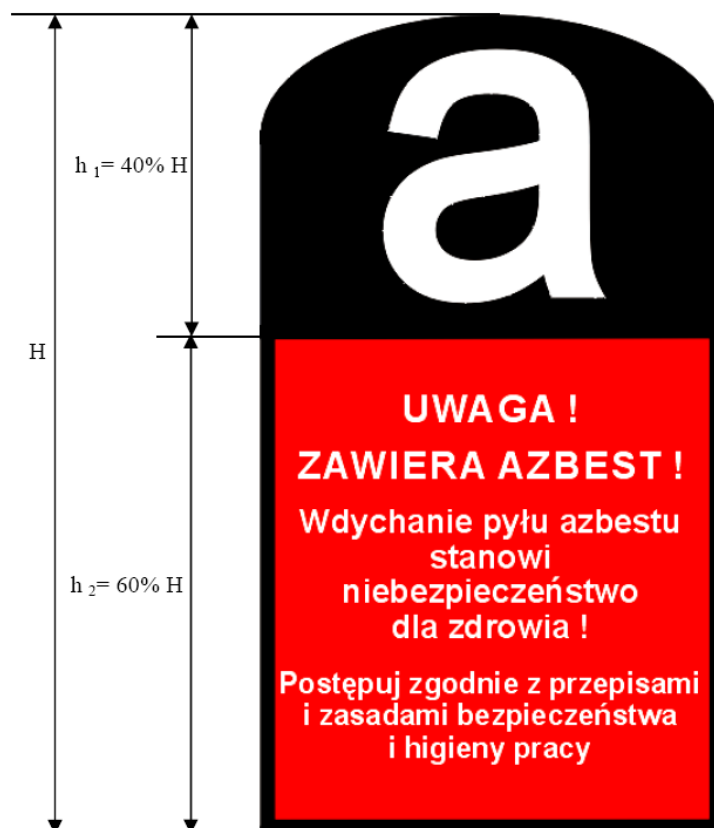
³⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cienne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrabione,
- szczelniki azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciennych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.

⁴⁾ Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).

⁵⁾ Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać "pierwsza ocena".

Wzór oznakowania dla miejsc zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest.

Oznakowanie wzorowane jest na postanowieniu Unii Europejskiej (załącznik II do Dyrektywy 83/478/EWG).

Wszystkie wyroby zawierające azbest oraz odpady lub miejsca ich występowania powinny być oznakowane w następujący sposób:

- oznakowanie zgodne z podanym wzorem, powinno posiadać wymiary co najmniej 5 cm wysokość (H) i 2,5 cm szerokość,
- oznakowanie powinno się składać z dwóch części:
 - części górnej ($h_1 = 40\% H$) zawierającej literę „a” w białym kolorze na czarnym tle,
 - części dolnej ($h_2 = 60\% H$), zawierającej standardowy napis w białym i/lub czarnym kolorze na czerwonym tle i powinien być wyraźnie czytelny,
- jeżeli wyrób zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot „zawiera azbest” powinien być zastąpiony zwrotem „zawiera krokidolit-azbest niebieski”.

KARTA PRZEKAZANIA ODPADU		Nr karty ¹⁾	Rok kalendarzowy
Posiadacz odpadów, który przekazuje odpad ^{2,3)}	Transportujący odpad ^{2,4)}	Posiadacz odpadów, który przejmuje odpad ²⁾	
Adres ⁵⁾	Adres ^{5,6)}	Adres ⁵⁾	
Nr REGON ⁶⁾	Nr REGON ⁶⁾⁷⁾	Nr REGON ⁶⁾	
Miejsce przeznaczenia odpadów ⁸⁾			
Rodzaj procesu przetwarzania, któremu powinien zostać poddany odpad ⁹⁾			
Wniosuję o wydanie dokumentu potwierdzającego odzysk i recykling ¹⁰⁾ TAK ☐ ☐			
Kod odpadu ¹¹⁾		Rodzaj odpadu ¹¹⁾	
Data/miesiąc ^{12) 13)}	Masa przekazanych odpadów [Mg] ¹⁴⁾	Numer rejestracyjny pojazdu, przyczepy lub naczepy ^{7,15)}	
Potwierdzam przekazanie odpadu	Potwierdzam wykonanie usługi transportu ^{4,6)}	Potwierdzam przejęcie odpadu	

Objašnienienia:

- 1) Numer jest nadawany przez posiadacza odpadów, który przekazuje odpad.
- 2) Podać imię i nazwisko lub nazwę podmiotu.
- 3) W przypadku odpadów komunalnych do wypełnienia karty przekazania odpadu jest obowiązany przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008, z późn. zm.), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w tej ustawie.
- 4) Dotyczy przedsiębiorcy transportującego odpady, niebędącego posiadaczem odpadów, działającego na zlecenie innego posiadacza odpadów, który zlecił mu wykonanie usługi transportu odpadów.
- 5) Podać adres zamieszkania lub siedziby podmiotu.
- 6) O ile posiada.
- 7) W przypadku gdy odpad jest transportowany kolejno przez dwóch lub więcej prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów, w oznaczonych rubrykach należy podać wymagane dane i podpisy wszystkich transportujących odpad z zachowaniem kolejności transportowania odpadu.
- 8) Podać adres miejsca odbioru odpadu, pod który należy dostarczyć odpad, wskazany przez posiadacza odpadu transportującemu odpady.
- 9) Dotyczy stacji demontażu w przypadku przekazywania odpadów powstałych w wyniku demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji. Podać symbol R lub D. Symbole R określają procesy odzysku zgodnie z załącznikiem nr 5 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach. Symbole D określają procesy unieszkodliwiania odpadów zgodnie z załącznikiem nr 6 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- 10) Dotyczy dokumentów wystawianych przez prowadzących odzysk lub recykling na podstawie ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 90, poz. 607, z późn. zm.).
- 11) Zgodnie z katalogiem odpadów stanowiącym załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206).
- 12) W przypadku odpadów niebezpiecznych podać datę przekazania odpadu.
- 13) Karta może być stosowana jako jednorazowa karta przekazania odpadu lub jako zbiorcza karta przekazania odpadu, obejmująca odpad danego rodzaju przekazywany łącznie w czasie jednego miesiąca kalendarzowego, za pośrednictwem tego samego transportującego odpady temu samemu posiadaczowi odpadów.
- 14) Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
- 15) Dotyczy odpadów niebezpiecznych.

KARTA EWIDENCJI ODPADU¹⁾					Nr karty		Rok kalendarzowy			
Kod odpadu ²⁾										
Rodzaj odpadu ²⁾										
Procentowa zawartość PCB w odpadzie ³⁾										
Posiadacz odpadów ⁴⁾										
Adres posiadacza odpadów⁵⁾										
Województwo		Gmina		Miejscowość			Telefon służbowy		Faks służbowy	
Ulica			Nr domu			Nr lokalu		Kod pocztowy		
Miejsce prowadzenia działalności⁶⁾										
Województwo		Gmina		Miejscowość			Telefon służbowy		Faks służbowy	
Ulica			Nr domu			Nr lokalu		Kod pocztowy		
Działalność w zakresie: ⁷⁾ W ☐ Zb ☐ Od ☐ Un ☐ Ok ☐										
Miesiąc	Masa wytworzonych odpadów [Mg] ^{8,9)}	Masa odebranych odpadów komunalnych [Mg] ^{8,10,11)}	Masa przyjętych odpadów	Nr kart przekazania	Gospodarowanie odpadami					
					we własnym zakresie			Odpady przekazane		Imię i nazwisko osoby sporządzającej
					masa	metoda odzysku	metoda unieszkodli-	masa	nr karty przekazania	

Objašnienienia:

- 1) W przypadku wytwarzania, zbierania, odzysku i unieszkodliwiania odpadów należy sporządzać osobną kartę ewidencji odpadu dla każdego miejsca prowadzenia działalności, z wyjątkiem usług, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 22 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach. W przypadku odbierania odpadów komunalnych należy sporządzić osobno kartę dla każdej gminy, z terenu której odpady komunalne są odbierane. Nie dotyczy komunalnych osadów ściekowych stosowanych w celach, o których mowa w art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, prowadzącego zakład przetwarzania, o którym mowa w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Nr 180, poz. 1495, z późn. zm.), w zakresie odpadów powstałych w wyniku demontażu zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, oraz prowadzącego stację demontażu i prowadzącego punkt zbierania pojazdów, o których mowa w ustawie z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (Dz. U. Nr 25, poz. 202, z późn. zm.), w zakresie gospodarowania pojazdami wycofanymi z eksploatacji.
- 2) Zgodnie z katalogiem odpadów stanowiącym załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206).
- 3) Dotyczy działalności w zakresie unieszkodliwiania PCB.
- 4) Podać imię i nazwisko lub nazwę posiadacza odpadów. W przypadku odbierania odpadów komunalnych posiadaczem obowiązany do wypełnienia karty ewidencji odpadu jest przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008, z późn. zm.), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w tej ustawie.
- 5) Podać adres zamieszkania lub siedziby posiadacza odpadów.
- 6) Podać adres miejsca prowadzenia działalności. W przypadku posiadania decyzji na prowadzenie działalności na terenie całego kraju lub na określonym obszarze należy wskazać adres siedziby lub miejsca zamieszkania posiadacza odpadów. W przypadku przedsiębiorcy, który uzyskał zezwolenie na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, należy podać województwo i gminę.
- 7) Zaznaczyć symbolem X właściwy kwadrat: W – wytwarzanie odpadów, Zb – zbieranie odpadów, Od – odzysk, Un – unieszkodliwianie odpadów, Ok – odbieranie odpadów komunalnych.
- 8) Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
- 9) Nie dotyczy odpadów komunalnych.
- 10) Odpady komunalne w rozumieniu definicji zawartej w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- 11) Wypełnia przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w tej ustawie.
- 12) Podać nr karty przekazania, na podstawie której odpad został przyjęty. W przypadku przywozu odpadów na terytorium kraju należy wpisać „Przywóz do RP”. W przypadku przyjmowania odpadów z innego miejsca prowadzenia działalności danego posiadacza odpadów należy wskazać to miejsce, podając województwo, nazwę miejscowości, ulicę, nr domu i lokalu. W przypadku przyjmowania odpadów od posiadacza zwolnionego z obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów rubryka pozostaje niewypełniona.
- 13) Podać masę odpadów zagospodarowanych we własnym zakresie.
- 14) Symbole R określają procesy odzysku zgodnie z załącznikiem nr 5 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- 15) Symbole D określają procesy unieszkodliwiania odpadów zgodnie z załącznikiem nr 6 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- 16) Podać nr karty przekazania odpadu, którą został przekazany innemu posiadaczowi odpadów. W przypadku wywozu odpadów poza terytorium kraju należy wpisać „Wywóz poza RP”. W przypadku przekazania odpadów osobom fizycznym lub jednostkom organizacyjnym niebędącym przedsiębiorcami do wykorzystania na własne potrzeby zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach należy wpisać „Przekazane os. fiz.”. W przypadku przekazywania do innego miejsca prowadzenia działalności danego posiadacza odpadów należy wskazać to miejsce, podając województwo, nazwę miejscowości, ulicę, nr domu i lokalu.

Do wniosku należy dołączyć kserokopie niżej wymienionych dokumentów (potwierdzone za zgodnością z oryginałem w Urzędzie Gminy w Kamięńsku):

1. Tytuł prawny do nieruchomości, z której usuwane będą wyroby zawierające azbest.
2. Ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, z której wynika konieczność wykonania wymiany, a następnie dokumentu przedłożenia jej organowi nadzoru budowlanego.
3. Informację o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania.
4. Zgłoszenie organowi budowlanemu zamiaru wykonania robót budowlanych lub decyzję budowlaną, w zależności od zakresu planowanych prac, podczas których zostanie dokonany demontaż wyrobów zawierających azbest (o ile jest wymagane w przepisach prawa budowlanego).

16. Bibliografia.

1. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski
2. Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032
3. Materiały z posiedzenia Komisji Środowiska Senatu RP dn. 16.06.2010 r. – „Usuwanie wyrobów zawierających azbest na obszarze Polski”
4. Plan Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego 2011.
5. Plan gospodarki odpadami powiatu radomszczańskiego z perspektywą na lata 2012-2015.
6. *GMINNY PLAN GOSPODARKI ODPADAMI DLA MIASTA I GMINY KAMIĘŃSK.*
7. *GMINNY PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY KAMIĘŃSK .*
8. Program Ochrony Środowiska Powiatu Radomszczańskiego.
9. „Azbest. Praktyka bezpiecznego użytkowania, usuwania i składowania” Fundacja Łódzkie Bez Azbestu Łódź 2005 r.
10. Poradnik „Finansowanie usuwania azbestu ze środków krajowych i unijnych latach 2008-2013” Ministerstwo Gospodarki
11. Informator „Zasady udzielania pomocy finansowej przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi na rok 2011.
12. <http://usuwanieazbestu.com.pl/>
13. www.bazaazbestowa.pl